

Nadané dítě v kolektivu třídy mateřské školy

Veronika Bucková

Bakalářská práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav školní pedagogiky

akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Veronika Bucková**
Osobní číslo: **H11910**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Učitelství pro mateřské školy**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Nadané dítě v kolektivu třídy mateřské školy**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury z oblasti problematiky nadaného dítěte předškolního věku.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti problematiky nadání, nadaného dítěte předškolního věku a sociální pozice v třídním kolektivu.

Příprava metodiky výzkumné části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvalitativního výzkumu formou volných rozhovorů a pozorování.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

HŘÍBKOVÁ, Lenka. Nadání a nadaní: pedagogicko-psychologické přístupy, modely, výzkumy a jejich vztah ke školské praxi. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2005. ISBN 80-7290-213-X.

HŘÍBKOVÁ, Lenka. Základní témata problematiky nadaných. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2007. ISBN 978-80-867-23-25-9.

LAZNIBATOVÁ, Jolana. Nadané dieťa jeho vývin, vzdelávanie a podporovanie.

Bratislava: IRIS, 2001. ISBN 80-89018-53-X.

MACHŮ, Eva. Nadaný žák. Brno: Paido, 2010. ISBN: 978-80-7315-197-3.

MÖNKS, Franz. J. a Irene H. YPENBURG, Nadané dítě. Praha: Grada, 2002. ISBN 80-247-0445-5.

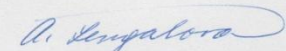
ŠIMONÍK, Oldřich. Talent a nadání ve vzdělávání. Sborník referátů z mezinárodního semináře. Brno: MU, 2010. ISBN - 978-80-210-5330-4.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Eva Machů, Ph.D.**
Ústav školní pedagogiky

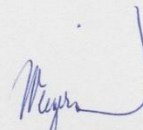
Datum zadání bakalářské práce: **23. ledna 2014**

Termín odevzdání bakalářské práce: **2. května 2014**

Ve Zlíně dne 23. ledna 2014

doc. Ing. Aněžka Lengálová, Ph.D.
děkanka

doc. PaedDr. Adřiana Wiegerová, Ph.D.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 30.4.2014

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledků obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdaním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užití-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nařazení chybnějšího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užití či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělků jím dosažených v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídáne k výši výdělků dosažených školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá nadanými dětmi a jejich projevy v kolektivu třídy mateřské školy. V teoretické části jsou definovány pojmy, jako je nadání a talent. Práce popisuje některé teoretické modely nadání a nadále se zabývá konkrétněji nadaným dětmi. Uvádí charakteristiky a projevy nadaných dětí, jaké jsou typy nadaných dětí a také problémy nadaných dětí. Práce poukazuje na faktory, které se podílejí na vývoji nadání. Zaměřuje se na rodinu a zejména na mateřskou školu. Prezentuje, jaká je výchova a vzdělávání nadaných dětí v mateřské škole a jaké jsou vztahy nadaných dětí s vrstevníky. Praktická část se zabývá otázkou, jaké jsou charakteristické projevy nadaných dětí v kolektivu třídy mateřské školy. Výsledkem výzkumu je kazuistika dvou nadaných dívek, porovnání případů a srovnání s odbornou literaturou.

Klíčová slova: talent, nadání, nadané dítě, mateřská škola, vrstevnické vztahy

ABSTRACT

The bachelor thesis deals with gifted children and their manifestations in a group of kindergarten classes. In the theoretical part are defines concepts such as gifted and talent. Thesis work describes some theoretical models of gifted and continues to deal specifically gifted children. Presents the characteristics and manifestations of gifted children, what are the types of gifted children and problems of gifted children too. The work points to factors which contribute to the development of gifted. It focuses on the family and especially to kindergarten. Presents type of education of gifted children in kindergarten and what are the relationships of gifted children with their peers. The practical part deals with the question, what are the characteristic symptoms of gifted children in a class kindergarten. The result of the research is a case report of two gifted girls, comparing cases and comparison with literature.

Keywords: talent, gift, gifted child, kindergarten, peers relations

„I ti nejtalentovanější jedinci potřebují při průchodu neznámým terénem světlo.“

Jonas Ridderstrale

Poděkování

Ráda bych poděkovala Mgr. Evě Machů, Ph.D. za odbornou pomoc a rady při vedení mé bakalářské práce. Děkuji všem respondentům, kteří se podíleli na tomto výzkumu a v neposlední řadě děkuji také své rodině a přátelům za podporu a trpělivost.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 TALENT A NADÁNÍ	13
1.1 DEFINICE NADÁNÍ.....	13
1.2 KLASIFIKACE A HISTORIE NADÁNÍ.....	15
1.3 TEORETICKÉ MODELY NADÁNÍ.....	16
1.3.1 Renzulliho „tříkruhový model“.....	16
1.3.2 Mönksův triadický model.....	17
1.3.3 Gagného „diferencovaný model nadání a talentu“.....	18
1.3.4 Model 4+4+1 E. Czeisela.....	19
1.4 INTELIGENCE A TVOŘIVOST.....	19
2 NADANÉ DÍTĚ	21
2.1 CHARAKTERISTICKÉ PROJEVY NADANÝCH DĚTÍ.....	22
2.2 KONKRÉTNÍ CHARAKTERISTICKÉ PROJEVY.....	23
2.3 FORMY PROJEVŮ NADANÝCH DĚTÍ.....	25
2.4 PROBLÉMY NADANÝCH DĚTÍ.....	26
3 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ NADÁNÍ	29
3.1 SOCIÁLNÍ PROSTŘEDÍ.....	29
3.2 RODINNÉ PROSTŘEDÍ.....	29
3.3 ŠKOLNÍ PROSTŘEDÍ.....	30
3.3.1 Vzdělávání nadaných dětí.....	31
3.3.2 Nadané dítě v mateřské škole.....	31
3.3.3 Sociální vztahy v mateřské škole.....	32
3.3.4 Základní principy pro práci s nadanými dětmi.....	33
3.3.5 Vymezení v RVP PV.....	34
4 IDENTIFIKACE NADANÝCH	36
II PRAKTICKÁ ČÁST	38
5 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	39
5.1 CÍLE VÝZKUMU.....	39
5.2 VÝZKUMNÁ OTÁZKA.....	39
5.3 OBJEKT VÝZKUMU.....	40
5.4 VÝZKUMNÁ TECHNIKA.....	40
5.5 METODY ZPRACOVÁNÍ DAT.....	42
6 ANALÝZA A INTERPRETACE VÝZKUMU	43
6.1 PŘÍPADOVÁ STUDIE – ADÉLA.....	43
6.2 PŘÍPADOVÁ STUDIE – SIMONA.....	52
7 VYHODNOCENÍ VÝZKUMU	61
CHOVÁNÍ V KOLEKTIVU TŘÍDY MATEŘSKÉ ŠKOLY.....	63
7.1 NÁVRH NAVAZUJÍCÍHO VÝZKUMU.....	67
ZÁVĚR	69
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	71

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	73
SEZNAM OBRÁZKŮ	74

ÚVOD

Moje téma pro bakalářskou práci jsem si vybrala, protože je to téma, které mě zajímalo. Je to poměrně neprozkoumaná oblast, kterou jsem díky své práci sama poznala, dokázala si udělat objektivní nadhled. Nadání a talent jsou v dnešní době stále více a více diskutovanými tématy, v minulosti tomu tak nebylo, a tak to považuji za přínosné. Přibližně před více než sto lety se na tuto oblast začalo zaměřovat více odborníků, kteří se ji snažili upřesnit a definovat. Můžeme pozorovat, jak se již v historii objevovali geniální lidé se svými nadprůměrnými schopnostmi. Nadané děti tady byly stále, ale jen se s nimi nijak zvlášť nepracovalo. Dříve nebylo nadání nijak zvlášť oceňováno a zkoumáno. Doba, kdy se začalo o nadání více mluvit, bylo až 19. století. Postupně se začal rozšiřovat názor, že je velmi důležité zabývat a prozkoumávat oblast nadání. Edukace nadaných dětí v České republice je zaznamenána v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání. Není zde však nijak zvlášť do detailu rozpracována, jako jiné oblasti. Například děti se zdravotním postižením či sociálním znevýhodněním. Těmto dětem je věnován větší rozsah informací a především také literatury, zkušeností a informací. Bylo by určitě lepší, pokud bude v takové míře věnována pozornost i nadaným dětem. Mým úkolem v této bakalářské práci bylo především teoreticky popsat, co je to nadání, kdo jsou to nadané děti a jaké je jejich chování kolektivu třídy mateřské školy. V praktické části jsem se zaměřila na výzkum toho, jak se zkoumané děti projevují. Jaké jsou jejich vztahy s vrstevníky a jejich pozice v mateřské škole. Konkrétněji uvádím jednotlivé kapitoly, a jak jsem je rozpracovala.

V první kapitole jsem nastínila především, co je to nadání a talent. Zda se od sebe tyto dva pojmy liší, jaké jsou definice a průběh definic nadání. Následně jsem zmínila něco okrajově o historii a klasifikaci nadání. Dle mého názoru jsou důležité teoretické modely nadání, které usnadňují tuto oblast lépe pochopit a vysvětlit. Některé tyto modely využíváme k definování nadání dodnes, a proto jsem považovala za vhodné tyto modely přednést. Důležitou součástí nadání je s jistotou inteligence a tvořivost. Tyto dva pojmy hrají důležitou roli ve vymezení nadání, a tak je nezbytné je také zmínit. Druhá kapitola se zabývá přímo nadanými dětmi, jaké jsou jejich charakteristické projevy v oblasti kognitivní, afektivní i psychomotorické. Jsou různé typologie nadaných dětí, které jsem též uvedla a v poslední řadě jsem uvedla, jaké mohou být problémy nadaných žáků. Ve třetí kapitole jsem rozebrala, co je důležité při rozvoji nadání, jaké faktory ovlivňují tento vývoj. Pokud budeme pracovat s nadanými dětmi, tak jaké by měly být principy, které bychom měli dodržovat. Také

jaké je vzdělávání nadaných dětí a jejich sociální integrace v mateřské škole. Poslední kapitolou a oblast, kterou jsem více rozvedla je identifikace nadaných dětí. Jak můžeme nadané děti poznat a pomocí koho a čeho je můžeme diagnostikovat. Tímto jsem zakončila svoji teoretickou část své práce.

V mém výzkumu a zároveň v další kapitole jsem rozvedla postupy, cíle, metody výzkumu, které budu využívat. K mému výzkumu jsem použila dvě dívky předškolního věku. Výzkum jsem prováděla technikou případové studie. Metodami ve zpracování bylo otevřené kódování a technika „vyložení karet“. Případové studie jsem konkrétně rozpracovala v další šesté kapitole. Detailně jsem sestavila text z výzkumu a následně jsem ho v další kapitole vyhodnotila. Dívky jsem porovnávala mezi sebou a zároveň jsem jejich projevy srovnala s odbornou literaturou. Na závěr jsem se pokusila navrhnout další výzkumnou práci.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 TALENT A NADÁNÍ

Nadání i talent jsou dva pojmy, které jsou za posledních sto let stále více zkoumány. Je to oblast, která není tak dokonale probádána a tak je stále více pedagogů, psychologů a dalších výzkumníků, kteří se snaží tuto oblast naplnit. Vzniklo a stále vzniká mnoho definic, které objasňují a vysvětlují pojem nadání a talent.

Talent a nadání jsou dva pojmy, které se v dnešní době pokládají téměř za synonyma. Najde se samozřejmě několik odborníků, kteří s tímto tvrzením až tak nesouhlasí. Někteří badatelé berou nadání jako schopnost být nadaný na více předmětů dohromady. Za talentovaného považují toho, kdo je talentovaný jen na jeden určitý předmět. Další objasnění rozdílu spočívá v tom, že „nadání“ jsou jen ti, co mají nejvyšší IQ a talentovaní, jsou ti, kteří jej mají také vyšší, ale už ne tolik. Každopádně je několik názorů na rozlišení těchto dvou pojmů, ale v běžné literatuře je najdeme často užívána jako synonyma. (Mönks, Ypenburg, 2002)

Talent je soubor schopností, zpravidla považovaný za vrozený, umožňující dosáhnout v určité oblasti nadprůměrných výkonů; talent též označován jako projevené nadání, tj. odhalený úspěšnými výkony; někdy nazýván tvořivé nadání. (HARTL, 2000: str. 338)

1.1 Definice nadání

Jak jsem již zmínila výše, tak o nadání se v dnešní době stále více diskutuje. Vnímání pojmu „vysokého nadání“ je několik. Co to vlastně nadání znamená a jak se v dnešní době vyskytuje a projevuje? Existuje samozřejmě několik definic a objasňování daného pojmu. Je mnoho autorů, kteří se zabývají touto oblastí a snaží se jasně definovat slovo „nadání“. Zde jsem tedy uvedla několik definic pro náhled na situaci. Každá z nich se trochu liší, ale ve své podstatě a jádru jsou téměř stejné.

Na začátek uvádím ve své práci pro snadnější pochopení klasifikaci definic podle L. J. Lucity (1964). (Hříbková, 2009, str. 182)

- **Ex-post-facto** – tyto definice jsou staršího původu, autoři těchto definic zkoumali geniální osoby a popisovali jejich osobní charakteristiky.
- **IQ definice** – definice vznikaly v souvislosti vzniku inteligenčních testů a nadání bylo uváděno striktně na základě inteligenčních výsledků.

- **Sociální definice** – tyto definice vznikaly na základě vysokých výkonů v lidských činnostech a oblastech, které nespádaly pouze do intelektové oblasti. Právě tyto definice vychází z níže uvedeného P. Wittiho.
- **Procentuální definice** – je to vyjádření kolik procent z dané populace vykazuje nadání, odvozuje se od Gaussovy křivky. Nadaný je ten, který je ze všech nejlepší.
- **Kreativní definice** – zde byla zkoumaná tvořivost a kreativita na vyšším postu než intelekt ve vyhodnocování nadaných jedinců.
- **Definice nadání** – v těchto definicích byly naopak považovány za nejdůležitější myšlenkové operace a modely inteligence.

Dříve bylo nadání často určováno a diagnostikováno podle naměřených údajů IQ, které pocházely z vytvořených inteligenčních testů. Názory na určení nadání se postupně s dobou měnily. A tak často zmiňovaným autorem, který byl jeden z prvních průkopníků v oblasti nadání, byl Paul Witty. Ve své myšlence předběhl dobu. Nastínil totiž, že nadání není pouze o naměřené hodnotě intelektu neboli IQ, ale že se oblast nadání má projevovat ve více oblastech. „*Nadané nebo talentované je to dítě, které soustavně vykazuje významné výkony v jakékoliv hodnotné oblasti snažení.*“ Paul Witty (Khatena, 1982: in Portešová 2012)

Později byla sepsána definice, která se dosti podobala právě Paulu Wittimu, ale byla již konkrétně rozpracována do šesti konkrétních projevů nadání. Zde už můžeme vidět, jak se na nadání nahlíželo více různorodě. Tato definice byla navržena De Haanem a Havighurstem a je to prakticky první definice, která definovala možné oblasti nadání. (Khatena, 1982: in Portešová 2012)

- *intelektová schopnost*
- *schopnost tvořivého myšlení*
- *vědecká schopnost*
- *schopnost vůdcovství*
- *mechanické schopnosti*
- *talenty na výtvarné umění*

Díky tomu, jak byla oblast nadání více zkoumána, vznikalo více názorů a poznatků a o nadaných dětech. Zjistilo se, že již, že nadané děti, nemusí být nadané jen v oblasti intelektu, ale vztahuje se i ke kreativitě. A to může způsobovat nerovnoměrný vývoj. Definice, která poukázala na nerovnoměrný vývoj nadaných, pochází ze skupiny Columbus Group z roku 1991: „*Nadání je asynchronní vývoj, ve kterém pokročilá kognitivní schopnost a*

zvýšená intenzita uvědomování spoluvytvářejí vnitřní prožívání a uvědomění odlišné od normy. Tato nerovnoměrnost roste s vyšší intelektovou kapacitou. Jedinečnost nadaných je činí obzvláště zranitelnými a vyžaduje změny ve výchově, vyučování a poradenství k tomu, aby se nadaní vyvíjeli optimálně.“ (Fořtík, Fořtíková, 2007, str. 14)

Podle americké Národní asociace pro nadané děti byla v roce 2010 vytvořena následující definice: *„Za nadané jsou považováni ti, kteří vykazují mimořádnou úroveň schopností (definovaných jako výjimečné schopnosti uvažovat a učit se) nebo dovedností (podávají výkony mezi deseti a méně procenty nejlepších) v jedné nebo více oblastech. Tyto domény zahrnují jakoukoliv strukturovanou oblast aktivit s vlastním systémem symbolů (např. matematika, hudba, jazyky) a/nebo vyžadují soubor senzomotorických schopností (např. malířství, tanec, sporty).* (Portešová, 2012)

V neposlední řadě je definice nadání i v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání: *„Nadání je soubor schopností, které umožňují jedinci dosahovat výkonů nad rámec běžného průměru populace.*“ (RVP)

Často je tento pojem nadání stále vnímán jako zvýšení inteligence a schopnosti určitou činnost vykonávat nadprůměrněji než ostatní. Tedy pokud chceme hovořit o „vysoce nadaném dítěti“ musíme podle určitého vědeckého postupu změřit jeho IQ. Dolní hranice by měla být 135 IQ. Podle jiných výzkumů, ale sama inteligence nestačí. Podle dalšího výzkumu u lidí, kteří byli za svůj život úspěšní, tak to bylo proto, že žili v podnětném, pozitivním a dobrém sociálním prostředí. „Vysoce nadaní“ mají vyšší výkony v oblasti intelektuální, umělecké, kreativní nebo také v jiné specifické oblasti. (Mönks, Ypenburg, 2002)

1.2 Klasifikace a historie nadání

Je několik modelů a úvah, které ujasňují pojem nadání, genialitu a vše co s tímto pojmem souvisí. Ze všeho nejdříve můžeme hovořit o **patologické linii**. Tato úvaha o genialitě sahá velmi hluboko do minulých dob. Vyznačuje se především tím, že řada teoretiků a myslitelů uvažovali o genialitě jako o nějaké chorobě neboli duševní chorobě. Další linie je nazvána **biologická linie**. Tato teorie vychází z toho, že má jedinec vrozenou výjimečnou schopnost, díky které dokáže vytvořit výjimečná díla. V době středověku se bylo zájímáno především o dospělé jedince, pokud se objevilo dítě, tak bylo nazýváno jako „zázračné dítě“. Třetí linií je **psychoanalytická linie**, u které je vznik nadání vysvětleno díky motivaci.

Další a poslední je **environmentální linie**, kde je nadání proměnlivé a závislé na vnějších podmínkách sociokulturního prostředí. (Hříbková, 2009)

Klasifikace nadání

Nadání můžeme klasifikovat na **horizontální** nebo **vertikální**. U horizontálního dělení se jedná o různé typy nadání, které rozdělujeme na výtvarné, matematické, jazykové, hudební, sportovní a další. Dále je můžeme ještě zobecnit do skupin intelektového nadání a umělecké oblasti. U vertikálního rozdělení můžeme hovořit o způsobu a času kdy nadání vzniká. Zde dělíme nadání do skupin latentní a manifestové. Nadání můžeme předem odvodit od chování daného dítěte, mít tedy nějaký předpoklad o potenciálu, zde tedy hovoříme o latentním členění. Nebo již je nadání u daného dítěte vyvinuto a je možno jej diagnostikovat a to nazýváme manifestované. (Hříbková, 2009)

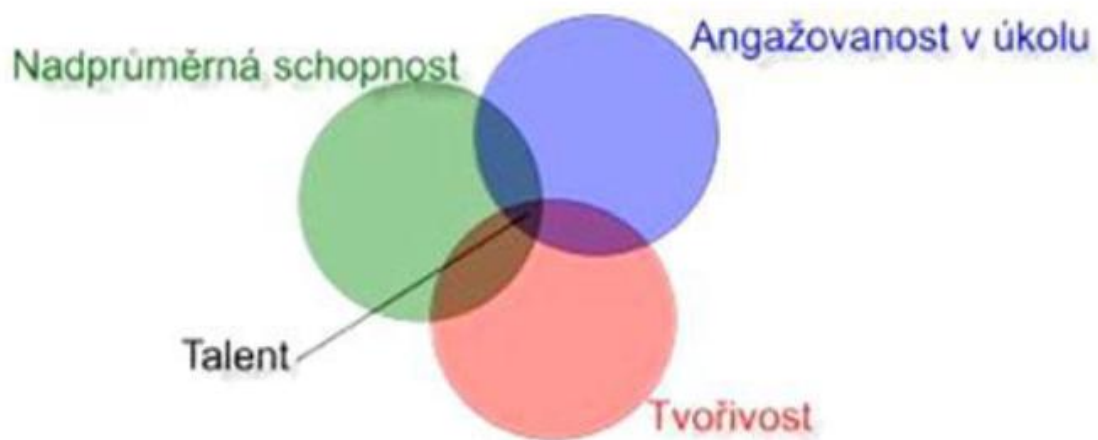
1.3 Teoretické modely nadání

Předtím než začnu mluvit konkrétněji o modelech nadání, tak bych ráda zmínila teoretické přístupy nadání. Jeden z nejstarších je **kognitivní přístup**. Nejstarší je proto, protože ještě nedávno se vycházelo především z rozumových a inteligenčních schopností a k tomuto měření se využívaly inteligenční testy. Druhým přístupem k nadání je **osobnostně – vývojový** a je zaměřen především na kreativitu a záměr, aby se na jedince nenahlíželo jen z rozumové stránky. A třetím je **sociálně – kulturní přístup**, kde byl především objeven nový přístup k nadání a inteligenci a tím pádem se změnil pohled na nadání. (Hříbková, 2009). Se vznikem nadání vzniklo několik teoretických modelů nadání. Jednotliví autoři vysvětlují pojem a vznik nadání různě. Teoretické modely nadání rozpracovávají tuto oblast více dopodrobna, a tak je pochopení nadání snadnější. Modely, které jsem vybrala, jsou nejčastěji uváděny.

1.3.1 Renzulliho „tříkruhový model“

J. S. Renzulli vytvořil model, který obsahuje základní tři charakteristiky nadaného dítěte. Tyto charakteristiky je důležité propojit a dosáhnout určitého stupně vývoje. Vytvořil tyto tři skupiny a vlastnosti. První z nich jsou **nadprůměrné schopnosti**, tyto nadprůměrné schopnosti rozdělil ještě na všeobecné a specifické schopnosti. Zde patří především schopnost vyhledávat, získávat a zpracovávat nové informace. Objem získaných informací, zna-

lostí a dovedností, které zajišťují možnost dosáhnout vysokého výkonu. Druhou vlastností, kterou by mělo mít nadané dítě je **kreativita**, neboli jak ji definují jiní autoři, tvořivost. K této vlastnosti řadí především jakousi míru variability, originality, elaboraci a další tvořivé vlastnosti. Třetí skupinu nazval **angažování v úkolu**, tuto oblast pojal jako určitý vztah k motivaci. Je to míra energie, kterou jsme schopni ze sebe vydat, proto abychom dosáhli určitého cíle. Jedinec, který má dávku této motivace musí být převážně vytrvalý, trpělivý, sebevědomý a vydržet u daného úkolu. (Hříbková, 2009), (Laznibatová, 2007)

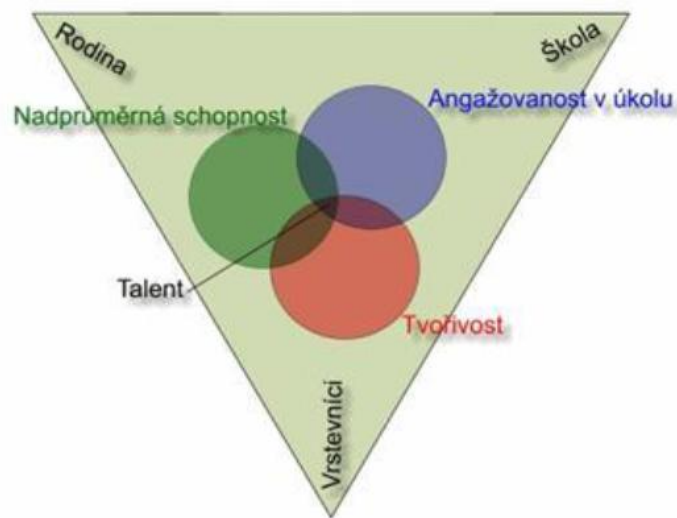

Obr. č. 1. Renzulliho „tříkruhový model“

(Renzulli, 1978: in Hříbková, 2009, s. 78)

1.3.2 Mönksův triadický model

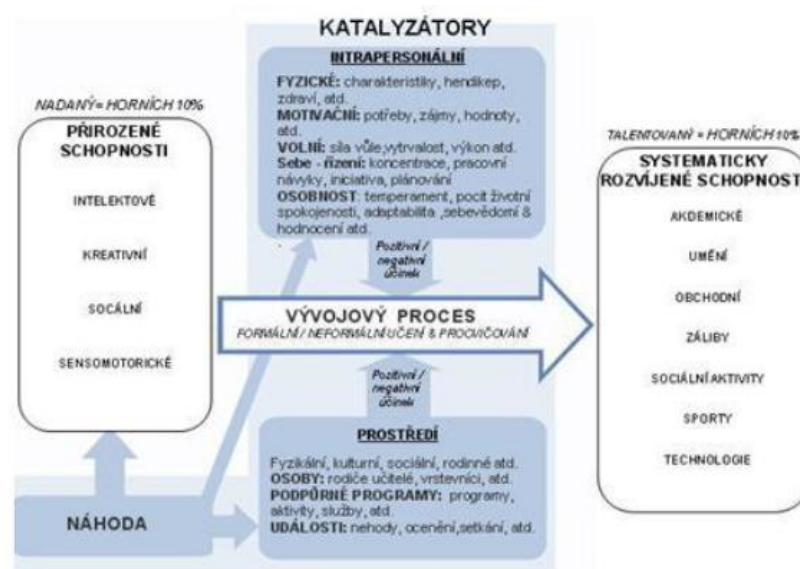
F. J. Monks navázal na model J. Renzulliho a rozpracoval jej více detailněji. V jeho podání je vidět, že se nesoustředil pouze na faktory individuální, ale spojil je také se sociálními faktory prostředí, jako jsou rodina, škola a přátelé. Tyto faktory na sebe musí vzájemně působit. Je důležité, aby se vloh, které děti mají, rozvíjely a proto je důležité právě sociální prostředí, které může ohrozit tento rozvoj vloh a tím pádem vývoj tohoto nadání zastavit. Model, který vytvořil Monks je hojně využíván dodnes a je důkazem, že nadání je splněno pouze tehdy, pokud do sebe zapadají všechny tyto faktory uvedené na obrázku č. 2. (Mönks, Ypenburg, 2002)

Obr. č. 2 - Mönksův „vícefaktorový model nadání“

1.3.3 Gagného „diferencovaný model nadání a talentu“

Gagného model je typický čtyřmi základními skupinami nadání. Tyto skupiny rozdělil na tvořivé, intelektové, socioafektivní a senzomotorické vlohy, které jsou dále specificky rozpracovány. Doprostřed svého modelu dal systém tzv. katalyzátorů, které mohou kladně nebo záporně ovlivňovat míru projevů nadání. Nadání definuje právě jako schopnost podávat ve více či jedné oblasti nadprůměrné výkony. (Machů, 2010)

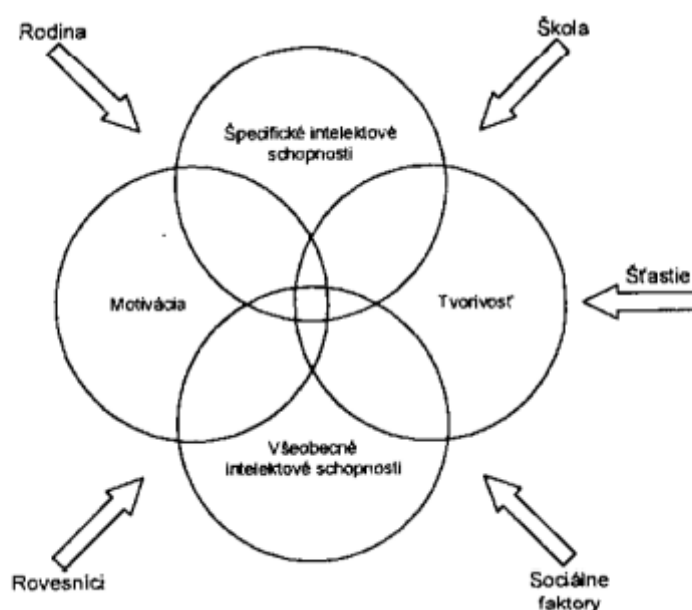

Obr. č. 3 - Gagného „diferencovaný model nadání a talentu“

(in Portešová, Multidimenzionální modely nadání a talentu)

1.3.4 Model 4+4+1 E. Czeisela

Komplexnost a multidimenzálnost nadání je vyjádřena v modelu E. Czeisela v tzv. 4+4+1 modelu. Je to souhrn vnitřních a vnějších podmínek. Do vnitřních podmínek zahrnujeme specifické a všeobecné intelektové schopnosti, tvořivost a motivaci. Do vnějších podmínek zahrnujeme podporu ze strany rodiny, školy a další sociální faktory. Důležitým znakem pro rozvoj nadání je také faktor štěstí. Dítě musí být ve svém sociálním prostředí i vnitřně spokojeno a uspokojováno. V opačném případě nemá dostatečně podnětné prostředí pro rozvoj svého nadání. (Orosová, 2005: in Laznibatová, 2001)

Obr. č. 4 – Model 4+4+1 E. Czeisela

(Orosová, 2005: in Laznibatová, 2001)

1.4 Intelligence a tvořivost

Intelligence a tvořivost jsou pojmy, které spolu často v oblasti nadání hrají důležitou roli. Podle některých autorů je právě intelektová schopnost nejdůležitější. Proto bych tyto dva pojmy také ráda zmínila.

Termín intelligence je pojem, který můžeme chápat jako rozumové schopnosti, které jsme během svého života získali. Intelligence je termín, o kterém se mluví prakticky denně, neustále svoji inteligenci využíváme a můžeme ji měřit pomocí inteligenčních testů. Intelligence se také projevuje schopností navazovat a hledat vztahy v určitých úlohových cvičeních, které pak díky pochopení těchto vztahů jedinec pochopí a umí

vyřešit. Inteligenci můžeme také chápat jako určitou schopnost učit se tedy novým věcem, souvisí tedy přímo se schopností přizpůsobit se. To hraje velmi důležitou roli v praktickém životě, kde se učíme vycházet s ostatními lidmi. Inteligenci můžeme testovat a měřit inteligenčními testy, ze kterých nám vzejde tzv. inteligenční kvocient, který nám ukazuje na vysokou či nízkou inteligenci. Určité stupně inteligence máme zaznamenány právě na Gaussově křivce. Inteligenci můžeme rozlišit na dva druhy, prvním z nich je inteligence **vrozená**, ze které vychází naše schopnosti bez předchozího učení. Druhým druhem inteligence je **environmentální** neboli kulturní, která již obsahuje naučené poznatky a schopnosti získané během svého života. (Orosová, 2005)

Tvořivost úzce souvisí s inteligencí a je to schopnost produkovat nové nápady, myšlenky a úspěšně řešit problémy. Tvořivost se právě vyznačuje novostí a originalitou daného nápadu, pokud je tato novost a originalita oceněna sociální skupinou, tak můžeme tuto tvořivost hodnotit jako vyšší formu. Tvořivost je považována jako součást složky talentu a nadání. Nemusí se však jednat jen o tvořivost uměleckou, ale také o jazykovou nebo vědeckou tvořivost. Existuje mnoho definic k vymezení tvořivosti, já jsem vybrala jednoduchou definici od Kožuchové. *„Tvořivost je aktivita, která přináší dosud neznámá řešení a společensky hodnotné výtvořiny“* (Kožuchová, 1995).

Jak jsem již zmínila, tak inteligence hraje důležitou roli v oblasti nadání dítěte. Tvořivost je často považována jako součást nadání u dítěte. Avšak velmi důležité pro určení nadání je také určitá míra senzitivity, motivace a nadšení pro novou práci. (Orosová, 2005)

2 NADANÉ DÍTĚ

Nadaných dětí v naší společnosti stále více přibývá, nebo se o nich jen stále více mluví. Tato oblast byla ještě nedávno dosti okrádána o svoji pozornost. Za posledních sto let se naštěstí nadanými dětmi zabývá stále více odborníků, kteří se snaží těmto dětem pomoci a vzájemně si porozumět. Nadané dítě se může projevit hned v několika oblastech, které budou určovat jeho typ nadání. Jak určitě nadané dítě, na to je mnoho odpovědí díky rozsáhlým definicím od několika autorů. Také jako vznikly obecné definice nadání, jsou definice přímo nadaných dětí. Nijak se neliší, protože je zde jen uveden přímo jedinec a jeho přímé projevy nadání.

Uvedu zde definici od L. M. Termana. Terman provedl první longitudinální výzkum nadaných dětí. Zkoumal nadané jedince a už tehdy byl toho názoru, že nadané děti jsou sociálně, emocionálně a fyzicky zdatné. (Hříbková, 2009) Uvádím ji hlavně pro orientaci, jak byly nadané děti brány dříve. *„Nadané děti jsou nejen akademicky výjimečné, ale jsou rovněž nadprůměrné po stránce fyzické, zdravotní a v oblasti sociálního přizpůsobení, a mají rovněž nadprůměrné morální postoje, měřeno testy charakteru a vlastností.“* (1925, str. 230)

Další definice je od známého Paula Wittyho a zní následovně: *„Nadané nebo talentované dítě je to dítě, které soustavně vykazuje významné výkony v jakékoliv hodnotné oblasti snažení.“* (Khatena, 1982 in Portešová 2012)

Pokud budeme toho názoru, že nadané děti můžeme určovat výhradně podle inteligenčních testů, tak pro orientaci uvádím hodnoty IQ. Nadané můžeme podle IQ rozdělit do pěti kategorií. Jedná se o mírně nadané, středně nadané, vysoce nadané, výjimečně nadané a extrémně nadané. Mírně nadaných je samozřejmě nejvíce, tvoří jej přibližně 10% lidské populace a je to IQ vyšší než 120. Středně nadaných jedinců je asi jen jedno procento a tvoří jej lidé, co mají IQ nad 135. Dále se podíváme na vysoce nadané a tito jedinci tvoří jen 0,1% z celkové populace a mají IQ přesahující 145. Pokud se podíváme na výjimečně a extrémně nadané jedince, tak tito jedinci tvoří jen opravdu malé měřítko lidské populace. Nalezneme je opravdu zřídka a jejich IQ musí přesahovat číslo minimálně 155. (Fořtík, Fořtíková, 2007)

Nadané děti můžeme dle Monkse rozdělit do několika typů. První typ nadaného dítěte můžeme označit jako **leadera**. Tento typ dítěte se snaží být svým vrstevníkům autoritou. Je často ve vůdcovské organizačnické pozici a je hodně citlivý na pozici ve společnosti. Tento

typ bude chtít pomáhat v kolektivu a řešit problémy. Druhým typem je tzv. **badatel**. Tento typ je především výjimečný ve svých dovednostech. Stojí spíše na okraji společnosti, rád se zaměřuje především na svoji věc a svůj záměr výzkumu. Třetím typem je tzv. **rebel**. Toto dítě se projevuje především nerespektování autority, sám si dělá, co chce, kdy a jak chce. Je dosti tvrdohlavý a jeho vztahy s vrstevníky jsou různé. Někdy mohou být dobré a později zase špatné. Je to dosti proměnlivé. (Mönks, Ypenburg, 2000)

2.1 Charakteristické projevy nadaných dětí

Jeden z nejdůležitějších úkonů v životě nadaného dítěte je co nejranější identifikace nadání. Čím dříve rozpoznáme nadaného jedince, tím lépe můžeme uspokojit jeho vlastní individualitu, jeho potřeby k rozvíjení mimořádného výkonu a věnovat mu speciální výchovu a vzdělávání. (Hříbková, 2007). Nadané dítě se projevuje v mnoha oblastech. Avšak ne všechny nadané děti projevují stejné schopnosti. Pokud se zaměříme na kognitivní projevy, neboli rozumové schopnosti, můžeme zcela jistě pozorovat značnou vyspělost oproti ostatním dětem stejného věku. Nadané děti mají svůj vlastní specifický způsob učení, předčasně se vyvíjí v mnoha ohledech. Pokud řeší jakýkoliv úkol, snaží se jej zvládnout sami. Od dospělých vyžadují minimální pomoc v oboru, ve kterém se jejich nadání vyznačuje. Chtějí se co nejvíce angažovat v jejich zájmové oblasti a také v ní vyniknout. Věnují této oblasti co nejvíce svého volného času. (Orosová, 2005)

Existuje několik charakteristik nadaných dětí. Já však uvedu **základní charakteristiku podle Laznibatové**. Děti nadané zpravidla vynikají v těchto oblastech: (Laznibatová, 2001: in Orosová, 2005)

- **Učení a myšlení** – děti mají mnoho různých informací a poznatků více než jejich vrstevníci. Řeč je propracovaná a dítě mluví plynule. Většinou mu vyhovuje pracovat samostatněji a mají výbornou paměť.
- **Pracovní tempo a zájmy** – většinou ve všech činnostech, které vykonávají, se snaží o perfekcionismus, jsou velmi sebekritické a přemýšlí o tématech, které jsou nepřiměřené jejich věku (náboženství, politika, filozofie)
- **Sociální a emocionální chování** – hledají společnost, ve které naleznou porozumění a možnost bavit se o stejném tématu (často společnost dospělých), mají vlastní názory. Přísné zacházení a tresty mají značně negativní vliv na působení osobnosti nadaného dítěte.

Podle Koopmanse-Daytonové a Feldhusena byly navrženy trochu odlišné charakteristiky. (Mönks, Ypenburg, 2002) První oblast byla definovaná jako **Oblast jazyka a učení**. Dítě v tomto věku začne mluvit rychleji a dříve než ostatní. Má svůj vlastní způsob učení, rozumí slovům a pojmům, které jsou složitější. Druhou oblastí je **Oblast psychomotorického vývoje a motivace**. Zde je popsáno, že dítě snadno ovládá jemnou motoriku a brzo se naučí chodit. Jeho zájmem je zjišťovat co nejvíce informací, je hodně cílevědomé a snaží se vést lidi kolem sebe. A třetí je **Oblast psychosociálních charakteristik**. Dítě si více rozumí s dospělými než s jeho vrstevníky. Zajímá se o globální problémy současné doby a nerozumí si tak s ostatními vrstevníky.

2.2 Konkrétní charakteristické projevy

Jelikož charakteristiky nadaných dětí uvedeny výše jsou dosti obecné, uvádím zde konkrétní charakteristické projevy nadaných dětí. Tyto projevy můžeme rozdělit do skupin kognitivní, afektivní a psychomotorických projevů.

Kognitivní projevy:

- **Schopnost abstrakce** - v předškolním věku jsou již schopny pracovat s abstraktními symboly, naučí se dříve číst, psát, počítat. Umí pracovat s matematickými symboly, dokáže pochopit souvislosti, chápe metafory a vidí příčinu – důsledek.
- **Kritické myšlení** – nadané děti mají potřebu neustále zpochybňovat a prověřovat získané informace.
- **Dobrá paměť** – nadané děti mají výbornou krátkodobou, tak dlouhodobou paměť, dokážou si zapamatovat velký rozsah informací, rychle se učí a věnují se detailům.
- **Bohatá slovní zásoba** – děti s nadáním jsou charakteristické velmi bohatou slovní zásobou, mluví bez jakýkoliv problémů, či dysfunkcí. Gramatika je správná a svojí bohatou slovní zásobou dokáže ledacos popsat a vysvětlit. Často využívá složitější slova či věty.
- **Fantazie a zvědavost** – nadané děti mají velmi bohatou představivost a fantazii. Jsou pohlceny okolním světem a chtějí získat o všem, co je zajímavé co nejvíce informací.
- **Samostatná práce** – tyto děti pracují často samostatně, protože mají svoji vlastní představu o výsledku. Je velmi často detailně rozpracovaná a tak nechtějí, aby jim ji někdo narušil.

- **Pracovní tempo** – dokážou pracovat rychleji než ostatní děti jejich věku, to vypovídá o jejich myšlení. Dokážou si rychle spojovat myšlenky a vyhodnotit tak výsledek. Můžeme se setkat s opakem, což je pomalá práce, to pak vypovídá o hlubokém zkoumání daného problému.
- **Pozornost** – nadané děti dokážou být velmi dlouhodobě koncentrované do činnosti, která je zaujala. Je to typickým projevem nadaných dětí a projevuje se velmi brzy. Dítě může být někdy až tak zapáleno do činnosti, že nevnímá ani své okolí.
- **Originalita, flexibilita** – činnosti nadaných dětí jsou často velmi striktně organizované, jsou schopny převzít zkušenost a využít ji v dalších situacích. Jsou originální ve svých činnostech a způsobech chování. Neradi se opakují a tak usilují o jedinečnost.
- **Čtení** – děti projevují své nadání právě tím, že mají velký zájem o předčasné čtení knížek, učení se písmenům a číslům. Proto je častým úkazem rané čtení a od toho se odráží výborná mluva.
- **Hluboké zájmy nebo mnoho zájmů** – sem spadá schopnost vyhledávání detailních informací k jejich zájmu či koníčku. Je velmi důležité získat co nejvíce informací. K tomu často využívají právě knihy, atlasy, v dnešní době hojně počítače. Zajímají se o nevědní témata, jako jsou například zvířata, příroda, věda a technika, historie a další.
- **Smysl pro humor** – mají rozdílný smysl pro humor, než ostatní děti. Jejich smysl pro humor se projevuje v oblastech, jako jsou zásadní myšlenky nebo řešení problémů. Dokážou zlehčovat konfliktní situace a brát je s nadhledem.

Afektivní projevy

- **Emocionální oblast** – nadané děti se často vyznačují zvýšenou citlivostí. Jsou citlivé na své přijetí do společnosti a je u nich důležité emocionální podpora okolí. Vnímají více věcí, které si ostatní neuvědomují. Bývají citlivý na vše, co je problematické.
- **Denní snění** – je to hlubší ponoření do problému, který nadané dítě řeší, můžeme to nazvat i únikovou cestou. Je zajímavé, že přestože se zdá být dítě myšlenkami jinde, přesně ví o čem učitel nebo rodič právě hovoří.
- **Sociální oblast** – v sociální oblasti se může jednat o přijetí či odmítání ze strany sociální skupiny. Nadané děti bývají často dominantní, vyžadují si pozornost a od-

vážně prezentují svoje názory. Pak jsou nadané děti, které se chovají opačně a sociální skupině se straní. Kvůli jejich názorům a komunikaci si často hledají starší kolektiv dětí.

- **Motivace** – učení přináší dítěti velké potěšení a radost. Je důležité umět dítě dobře ocenit a pochválit. Často se nadané děti projevují vyšší vnitřní než vnější motivací.

Psychomotorické projevy

- **Jemná motorika** – nadané děti mohou mít někdy problém s jemnou motorikou. I přes jeho intelektový vývoj nemusí mít dostatečný psychomotorický vývoj. Rádi píšou, ale baví je to více na počítači, kde je písmo úhledné.
- **Hrubá motorika** – zde je to často nejednoznačné, jsou děti, které preferují pohybové aktivity a naopak jsou nadané děti, které dávají přednost intelektuálním činnostem.

(Machů, 2010) (Portešová, 2012)

2.3 Formy projevů nadaných dětí

- **Úspěšné nadané dítě** – nadané dítě, které je bezproblémové, dobře se učí a dokáže se bavit s dospělými, nemá problém s podřizováním se. Chová se dospěleji a má výborné studijní úspěchy, je nadprůměrné.
- **Náročný nadaný** – jeho chování je špatně ovladatelné, neustále má tendence experimentovat a opravovat dospělé, nezvládá pravidla. Projevuje se taktéž tvrdohlavostí a vysokým sebevědomím. Probírané učivo a činnosti jej nudí a to dává jasně najevo. Neustále ruší, vykřikuje, skáče do řeči, nerespektuje autoritu.
- **Utajený nadaný** – Tyto děti většinou maskují své nadání právě kvůli svým spolužákům za záměrem přijetí do skupiny vrstevníků. Často se může vyskytovat snížené sebevědomí, zejména u děvčat a nadání bývá neodhaleno.
- **Nadaný „odpadlík“** - Toto dítě zpravidla protestuje proti všem a všemu kolem něj. Má zpravidla také snížené sebevědomí. Své pocity a názory značně ukazuje a ve školním prostředí nerad spolupracuje, dospělými je špatně přijímán. Buď protestuje proti všemu svým negativismem, nebo již úplně rezignuje. Hodnocení je průměrně až podprůměrné.
- **Nadané „dvakrát vyjimečný“** – Tyto děti jsou většinou velmi nadané, ale není to

tak znát díky jejich vývojovým poruchám. Jedná se většinou o poruchy učení. Díky tomu si můžeme myslet, že dítě není nadané a působí průměrně. Dítě je z toho často ve stresu a bezmocné.

- **Samostatný nadaný** – Jsou velmi samostatné a snaží se z toho, co je jim dáno, vytěžit co nejvíce pro sebe. Často nepotřebuje a ani nevyhledává pomoc v okolí. Svě sebevědomí má dobré a často má spoustu koníčků mimo školní aktivity.
- **Vysoce tvořivé dítě** – Toto nadané dítě se často projevuje experimentováním a hledáním nových věcí. Snaží se hledat nové poznatky a v nich hledat hlubší význam. Často nevychází příliš dobře s dospělými, protože má tendence je stále opravovat.
(Machů, 2010), (Hříbková, 2009)

2.4 Problémy nadaných dětí

Častým jevem v dnešní společnosti je právě spojování nadaných dětí s problémy. Tyto problémy se mohou různě projevovat a mohou mít několik příčin. Zejména tyto příčiny rozdělujeme na vnitřní a vnější.

Stejně jako mají nadané děti ve svém životě výhody díky svým mimořádným schopnostem, hrají zde také roli negativní dopady kvůli jejich nadání. Nadané děti se vyznačují velkou sebekritikou. Díky svému mimořádnému nadání mají vysoké cíle, kterých se jim bohužel nepodaří někdy dosáhnout. Proto se pak hodnotí velmi sebekriticky a mají pocit nespokojení vlastními schopnostmi. Mohou se pak cítit nejistí a pro příští řešení úkolů je to může odradit. Tyto děti jsou velmi vnímavé na jakoukoliv kritiku. Dle mého názoru musíme vždy důkladně promyslet, jak takovému nadanému dítěti podáme kritiku nebo radu do příštího řešení úkolu. Měli bychom k takovému dítěti přistupovat citlivě, tak aby z toho nebylo zbytečně frustrováno. Nadané děti jsou také v kolektivu velmi dominantní a nezávislé. Často se soustředí na svoji oblast zájmu, a pokud jemu kdokoliv zadá splnit úkol, ve kterém dítě nespatřuje žádný smysl a zajímavost, jednoduše tento úkol dělat nebude nebo jej odbude. Dominantnost se projevuje hlavně v jeho chování k ostatním dětem. Rádo se nad ostatní povyšuje a je ve vedoucí pozici. Dítě se může nacházet v neustálé nejistotě ze svého výkonu, prožívá strach, zda se mu situace podaří vhodně vyřešit, či daný úkol. Je potřeba takové dítě podporovat a plnohodnotně jej vést do budoucna, tak aby jeho nadání nebylo ztraceno. (Orosová, 2005), (Machů, 2010)

Tyto problémy, které mohou vnikat, si zde nastíníme v konkrétnějších případech.

- **Nerovnoměrný vývoj**

Jedním z problémů může být pozdější motorický vývoj než vývoj rozumový. Dítě má pak potřebu něco nakreslit a vyjádřit tak své myšlenky. Jeho motorický vývoj mu to však neumožňuje a proto mohou nastat určité komplikace v emocionálním hledisku.

- **Vrstevnické vztahy**

Nadané děti se snaží často organizovat své okolí. Říkají druhým, co mají dělat a to se nemusí ostatním příliš líbit. Nanané děti často potřebují mít kolem sebe více vrstevníků, aby uplatnily své různé zájmy. Často se stává, že si děti vybírají starší děti, se kterými jsou na stejné rozumové úrovni. Jiné nanané děti mohou být naopak samotáři a budou hledat společnost z knih a hrdinů ze svých knih.

- **Rozsáhlá sebekritika**

Jelikož nanané děti mají lepší představu o možných činnostech, které budou vykonávat, vyskytuje se u nich nadměrné kritické sebehodnocení. Vidí, že cíl, který si stanovili, se jim příliš neblíží.

- **Perfekcionismus**

Tyto děti se vyznačují častým perfekcionismem, který je může brzdít v jejich vývoji. Snaží se vidět co nejlepší výsledky a společně s nadměrným emocionálním prožíváním to může mít neblahý dopad na sebevědomí dítěte. (Heller, 1999)

- **Vyhýbání se riskování**

Tak jako jsou nanané děti cílevědomé, mohou také vidět určitá úskalí v situacích, které vyhodnotí jako rizikové. To může vyústit v podvýkonnost.

- **Multipotencialita**

Nanané děti v sobě odhalují velkou škálu koníčků a zálib a pak nastává okamžik, kdy si musí vybrat svoji profesní orientaci. Tady může nastat problém ve výběru právě jedné oblasti, výběr může vyústit v obavu ze špatného rozhodnutí. Následně může být pro nanané děti jakékoliv rozhodování.

- **Úzkostlivost a strach**

Díky významnému nárůstu informací a zkušeností nadaných dětí mohou nastat problémy se strachem. Mají zvýšenou představivost a společně s informacemi mohou vyvolat více reálné strachy než u ostatních dětí. Mohou se obávat například o ohrožení celého lidstva, smrti, války, nemoci a další. (Machů, 2010) (Fořtík, Fořtíková, 2007)

3 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ NADÁNÍ

3.1 Sociální prostředí

Pokud chceme, aby bylo nadání našeho dítěte rozvíjeno, je zapotřebí dítěti dopřát několik podmínek k jeho vhodnému rozvoji nadání a vloh. Jedním z nich je určitě podnětné sociální prostředí. To můžeme rozdělit do dvou hlavních skupin, se kterými si dítě setkává. Je to jistě **škola a rodina**. (Mönks, Ypenburg, 2002)

Rodina je první sociální skupinou, se kterou se dítě setkává a jako první jej utváří zásadním způsobem, vytváří v něm emoční a sociální vazby. Škola je jednoznačně prostředí, které jej také utváří a značně ho mění. Pokud bude nadané dítě navštěvovat školu, kde se učitelé budou raději nadanému dítěti vyhýbat a nebudou jej více zapojovat podle jeho individuálních potřeb, může se stát, že se dítě úplně otočí. Jak otočí? Jelikož dítě nemá podnětné prostředí k jeho rozvíjení nadání, může se jeho vývoj nadání zastavit. Dítě se bude nudit, a tak se může stát pro učitele rušivým elementem a problémovým dítětem, se kterým si nebude vědět rady. Záleží také především na rodičích a naslouchání jejich dítěti, jak se mu daří a líbí v dané škole. (Mönks, Ypenburg, 2002)

Velmi důležitým dalším momentem při rozvoji nadání hraje zajisté **aktivita osobnosti**. Pokud má dítě svůj cíl a snaží se jej dosáhnout, musí pro to něco udělat. Proto se při vlastní aktivitě musí seznámit s novými vztahy, novými formami práce, informacemi.

Další podmínkou vzniku nadání je **učení**. Právě učením se jedinec zdokonaluje v určité oblasti. (Mönks, Ypenburg, 2002)

3.2 Rodinné prostředí

Podle vývojové psychologie je velice důležité věnovat se dítěti v jeho prvních letech života. Právě zde se utváří základ pro intelektuální, sociální a osobnostní vývoj. (Vágnerová, 2004)

Rodina je sociální prostředí, které silně ovlivňuje vývoj nadaného dítěte. Důležitou roli hraje mnoho faktorů, například vzdělání rodičů, genetika, podporování v zájmech a v budoucím vzdělávání dítěte. Prostředí a sociální úroveň může hrát v rodinách také roli v životě nadaného dítěte. Může být chudé nebo bohaté prostředí. Je velmi snadné si říci, že lepší je prostředí bohaté, kde má dítě spoustu podnětných předmětů k jeho rozvíjení. Bohužel v mnohých rodinách i dnešní doby je chudé prostředí normální. Pro dítě, které má

v sobě ukryto nadání není možné plnohodnotně rozvíjet, tak jako v rodině bohatých. Bohatí mohou vzít své děti do společnosti, která vyžaduje opět jen finance a tím rozvíjet jeho informace a zkušenosti. V některých městech můžeme pozorovat různé kluby pro mladistvé a děti. V těchto klubech jsou pořádány spousty sportovních aktivit. Můžeme zde najít šachy, ping pong, horolezeckou stěnu, stolní hry a další. Jeden tento klub jsem měla možnost navštívit právě ve městě Kroměříž.

Důležitá je jakým výchovným stylem dítě vychováváme. Zda je to příliš liberální, demokratický, či autoritativní typ. Musíme myslet na to, abychom dítě nepřetížili nebo jej nepodporovali v jeho zájmech a tak ho dostatečně nerozvíjeli. Můžeme se setkat s rodiči, kteří chtějí, aby jejich dítě mělo co nejvíce všeho. Věnují svému dítěti, vše co mu lze poskytnout. Pokud si to však dítě samo nevyžaduje, může přijít nechuť k těmto nuceným činnostem a prakticky demotivace pokračovat v jiných oblastech doporučenými rodiči. Jak se říká „všeho moc škodí“. Tím chci tedy říci, že bychom vždy měli přihlížet k tomu, co dítě doopravdy vyžaduje a k jeho individuálním potřebám a zvláštnostem. (Laznibatová, 2007) Pro dítě je velmi důležité cítit z rodinného prostředí silnou oporu, podporu a emoční záze- mí, které pak ovlivňuje jeho zdravý vývoj a sebevědomí. Faktory, které nadále hrají roli, jsou, jak rodiče přijímají celkově své dítě, jak moc v něj věří a emocionálně jej podporují. Další důležitý faktor je soudržnost rodiny, jak spolu ostatní vycházejí a zda je pevný zá- klad záze- mí v rodině. Nadané dítě také potřebuje pochopení ve svém volném chování a potřebuje cítit, že v něj ostatní věří. Nesnese tvrdé tresty a zákazy. (Laznibatová, 2007)

3.3 Školní prostředí

Škola nebo přímo mateřská škola je sociálním prostředím, které je po rodině prvním, se kterým dítě přichází do styku. Mateřská škola je pro každé dítě velmi důležitým krokem. Když se podíváme, jak to v dnešních školách vypadá, tak v dnešní době je již snadné diagnostikovat děti, které jsou slabé. Ty děti, které mají poruchy učení, chování či jsou jinak handicapované. Existuje vymezený rámec diagnostik tohoto postižení. Pokud se však bu- deme bavit o diagnostice nadaných dětí, tak ujasnění této diagnostiky nalezneme hůře. I když se touto problematikou zabývá mnoho odborníků, učitelů, vychovatelů a dalších, tak jsou zde neustále mezery, které je potřeba zaplnit.

Když se podíváme, jak to funguje v dnešní **běžné škole**, tak poznáme, že se řídíme a při- způsobujeme průměru žáků. Většina žáků jsou průměrní. Pak se zde najdou děti, které jsou slabé a pak ty, které jsou nadané. V těchto dvou případech není často snadné vyhovět in-

individuálním potřebám těmto dvěma žákům. Pro slabé žáky zde proto najdeme řešení speciálních škol. Ale řešení pro individuální přístup k nadaným žákům zde nenalezneme. Pro lepší vývoj nadání by bylo vhodně zařadit dítě do skupiny, kde bude se svými stejně rovnými dětmi, které sou také nadané. Vzájemně se mohou obohacovat a podněcovat v jejich rozvoji. Bohužel nalezneme jen velmi malé množství mateřských škole, které jsou zaměřeny jen na nadané děti. Pokud tedy lze v mateřské škole nějak individuálněji rozvíjet nadání, tak tím, že budeme u tohoto jednotlivce či jednotlivců obohacovat dané informace o více podrobnější informace a zadávat jim jiné, další, obtížnější úkoly. Dalším řešením je přestup do základní školy, kde bude vystavena jinému sociálnímu vývoji. (Mönks, Ypenburg, 2002), (Laznibatová, 2007)

3.3.1 Vzdělávání nadaných dětí

Vzdělávání nadaných žáků a dětí je v dnešní době určitě více a více diskutabilní téma, na které stále odborníci hledají východiska. Vzdělávání nadaných dětí v našich mateřských i základních školách stále ještě zaostává. Je nutno pozměnit výuku tak, aby uspokojovala potřeby nadaných dětí. Nadané děti se nespokojují s jednoduchými úkoly, kde se jedná o mechanické činnosti. Potřebují úkoly, které v nich podněcují určitou výzvu, kterou musí a chtějí zdolat. Proto bychom měli na tyto skutečnosti myslet a **vzdělávací plány** pro tyto děti **individualizovat**. Probírat s těmito dětmi více informací, učiva a poskytnout jim těžší úkoly. Měly by být vhodně obohaceny možnými alternativními metodami výuky. Důležitou roli hraje prostředí, ve kterém dítě tráví svůj čas. Zde by měly být všechny možné pomůcky a prostředky, k tomu aby se dítě pomoci jich mohlo nadále rozvíjet a vzdělávat. V hodnocení bychom si měli dávat pozor, aby nebylo příliš necitlivé. Nejlépe hodnotit slovně, a nebo sebehodnocení samotného nadaného jedince. (Machů, 2006)

3.3.2 Nadané dítě v mateřské škole

Nadané dítě má oproti ostatním nadaným dětem stejného věku své specifické odlišnosti ve svých projevech a chování. Tyto projevy mohou být nejčastější projevy ve školním prostředí v mateřské škole. (Hříbková, 2009)

- dobrá adaptace
- schopnost samostatného vyhledávání informací
- mechanické a paměťové učení
- perfekcionista přístup k řešení úkolů
- většinou dobré mezilidské vztahy

- vyšší citlivost v oblasti emocionality
 - dospělejší chování, vážnější, vyrovnanější
 - vysoká rozumová vyspělost
 - vysoká míra fantazie a představivosti
 - upřednostňování demokratického přístupu
 - práce svým vlastním tempem
 - časté polemizování s učiteli
 - potřeba ukazovat své dovednosti a znalosti
 - často intelektově rovnocenní přátelé (preferují starší děti a dospělé)
 - zájem o řešení problémů
 - zájem o oblast spravedlnosti
- (Orosová, 2005)

3.3.3 Sociální vztahy v mateřské škole

Je několik výzkumů ohledně toho, jak vychází nadané dítě se svými vrstevníky a ve škole, převážně se týkají starších dětí, které jsou již na ZŠ. To, jak se dítě zapojuje do kolektivu, můžeme nazvat sociální integrací. Sociální integrací je myšleno, jak se dítě zapojuje a začleňuje do kolektivu třídy mateřské školy, jak si rozumí s vrstevníky, ale i s učitelkou a prostředím ve kterém se nachází.

Jakmile se dítě dostává do mateřské školy, je pro něj velmi důležité se do tohoto nového sociálního prostředí adaptovat. Musí si zvykat na nové nároky a podmínky, které jsou na něj kladeny. Přichází do naprosto cizího prostředí, na které si postupně zvyká a adaptuje se. Mění se jeho hlavní působiště sociálního prostředí, jež hrála v prvé řadě rodina. Jak vychází nadaný jedinec se svými vrstevníky je pro jeho budoucí vývoj zásadní. Umožňuje to rozvoj v mnoha sociálních, tak osobních kognitivních oblastech. Navíc pokud bude mít dítě problémy s ostatními dětmi, je dosti pravděpodobné předpokládat, že bude mít i do budoucna problematické navazování vztahů. Děti jsou poměrně dost v předstihu mezi ostatními a často je vyzdvihována schopnost empatie k druhým. I přes dominantní osobnost nadaného dítěte, můžeme tvrdit, že je v kolektivu mateřské školy poměrně dosti oblíbené, díky tomu, co vše dokáže a umí oproti ostatním dětem. Především v pozdějším věku na základní škole mohou nastat komplikace, kdy dítě stojí mimo kolektiv.

Bylo samozřejmě několik výzkumů na téma, jak se nadané dítě začleňuje do vrstevnické skupiny. Již L. Terman zjistil dva odlišné výsledky. Jedna skupina nadaných dětí je odmítána a druhá skupina může být oblíbená, ale má dominantní postavení. Ve výzkumu Tannenbauma bylo zjištěno, že jsou nadprůměrní žáci přijímáni dobře jen za předpokladu, že

dělají nějaký sport. Pokud ne, tak jsou často izolováni od skupiny. U mladších dětí, tedy v předškolním věku bylo zjištěno, že je jejich postoj ve skupině neutrální. V tomto věku autoři poukazují právě na důležitost postoje učitelů k nadaným žákům. Podle učitele si pak ostatní utváří postoj k nadanému jedinci. Podle Cornella hraje velkou roli v oblíbenosti to, jaké mají nadané děti především sociální postavení, školní výkony a jejich celkové postoje a chování. (Hříbková, 2009)

3.3.4 Základní principy pro práci s nadanými dětmi

Tyto principy nastiňují, jak se můžeme co nejlépe vyvarovat možným potížím s nadanými dětmi. Práce s nadanými dětmi v předškolním věku by měla být co nejúspěšnější a nejefektivnější. Je to velice důležité pro budoucí rozvoj jedince. Předškolní věk je věk, kdy utváříme dítě a je proto nutné dodržet u těchto nadaných jedinců několik následujících pravidel. (Fořtík, Fořtíková, 2007)

- **Neautoritativní komunikace**

V tomto věku musíme s nadaným dítětem jednat velice opatrně. Pokud budeme přistupovat autoritativně, dítě si to může přeložit jako osobní křivdu. Zejména velice špatné je používat zákazy a příkazy bez toho aniž bychom to dítěti vysvětlili, jaký k tomu máme důvod. Dítě může k tomuto chování přistupovat buď útokem, nebo uzavřením do sebe.

- **Pozorné naslouchání**

Nadané děti v předškolním věku mají často potřebu stále něco vyprávět, vymýšlet nové příběhy, pravidla her, své zažité zkušenosti a zážitky. Měli bychom respektovat jejich názory a především je velice nutné naslouchat, co nejvíce tomu, co se nám právě snaží říct.

- **Nenutit nadané dítě do činností**

Nadané dítě samozřejmě rádo stále něco dělá, učí se, ale většinou jen podle toho, co ono samo chce a vyžaduje. Pokud budeme dítě nutit do činností, které jej nebaví nebo nechtějí dělat, tak dost možná setkáme s nerespektováním pravidel dospělých. Jestliže se setkáme s tím, že ve velké míře nerespektují pravidla a neuklízí si po sobě například, tak je samozřejmě nutné zasáhnout a připomenout jim, co se smí a nesmí. Je však důležité říci, že bychom neměli přehnaně nutit nadané dítě dělat, co je mu nepříjemné. Je dosti možné, že najde svůj způsob objevování a nalézání ve svém vzdělávání.

- **Prostor pro prezentaci dítěte**

Nadané děti musí mít prostor pro to, aby se mohli projevit a být tím pádem oceněni. Chtějí prezentovat své výtvary, nápady a svoje myšlenky. Je velmi důležité věnovat jim pozornost a náležitě je ocenit.

- **Provádět společné hodnocení činností**

Kritiku může nést nadané dítě v předškolním věku někdy až velmi těžko, proto bychom se měli vyvarovat jednostranné kritice právě k tomuto dítěti. Pokud budete vytyčovat chyby, tak je lepší variantou udělat hromadnou kritiku, kde nebude přímo kritizován jen jeden člověk. U tohoto dítěte je dobré nechat jemu chvíli pro vlastní uvědomění si chyby, pak nebude přijímat kritiku tak negativně.

3.3.5 Vymezení v RVP PV

Pokud se zaměříme na rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, tak zde nalezneme kapitolu s názvem „Vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí mimořádně nadaných“. Je zde uvedeno, že jsou záměry a cíle vzdělávání u všech dětí stejné. Jde o naplňování potřeb, přizpůsobení se dětem, tak aby jim to co nejvíce sedělo a vytvoření optimálních podmínek pro jejich rozvoj. Podmínky pro vzdělávání nadaných předškolních dětí jsou podrobněji uvedeny v zákonech, vyhláškách a jiných předpisech. Rámcový vzdělávací program pro PV uvádí také integraci ve vzdělávání. Integrace do běžné mateřské školy s sebou může přinášet možné problémy s integrací do kolektivu ostatních dětí. Naopak kladné vidím, že se dítě přiblíží normálnímu prostředí, vrstevníkům a naučí se se všemi vycházet a žít. Je důležité si na začátku říci, jaké má dítě potřeby, nároky a co vše je možné podmínkami v mateřské škole vytvořit. Pedagog by měl být vhodně proškolen a vědět si tím pádem rady s daným jedincem. Je potřeba aby pedagog vytvářel individuální vzdělávací plány pro nadané dítě, uspokojoval jeho individuální potřeby a toto vše zahrnoval do jeho pedagogické práce. Pokud je to potřeba, měl by se pedagog poradit s psychologem, či jiným odborným pracovníkem.

Velmi důležitou podmínkou pro úspěšné vzdělávání nadaných dětí je především profesionalita ze strany učitele, využití vhodných metod a prostředků k uspokojení potřeb dítěte. Je velmi nutné si uvědomit, že nadané dítě se nechová stejně jako dítě každé jiné. U každého je to samozřejmě velice individuální, ale mohou nastat problémy. K nadaným dětem

v RVP PV toho příliš psáno není, uvádí se zde, že rozvíjení a podporování nadaných dětí by mělo být prováděno pestře a velkou měrou vzdělávací nabídky. (RVP PV, 2004)

4 IDENTIFIKACE NADANÝCH

Je velice důležité včas diagnostikovat nadání dítěte. Včasné objevení nadání může přispět k vhodnějšímu formování osobnosti a individuálnímu přístupu ve vzdělávání a výchově. Výuka nadaných dětí má své specifické postoje. Pokud není nadání včas objeveno, je dítě vystaveno stereotypním podmínkám, které jsou pro něj často nemotivující více se učit a rozvíjet své nadání. Dle mého názoru je v mladším předškolním věku určitě obtížnější rozlišit, zda je dítě nadané nebo nikoliv. Dítě se projevu více až v pozdějším věku, nejlépe na základní škole. Pokud chceme diagnostikovat nadané dítě v mateřské škole, tak hraje roli několik faktorů. Určitě nezastupitelnou složkou, kterou nám pomáhá diagnostikovat nadané dítě, jsou **rodiče a blízká rodina**. Rodiče jsou lidmi, se kterými dítě tráví již od svého narození nejvíce času. Právě rodiče jsou ti, kteří mohou nejlépe objevit nadání svého dítěte díky každodenním činnostem. Důležité je samozřejmě vytvořit nejlepší podmínky pro optimální rozvoj svého dítěte. Mnohdy může v této oblasti nastat problém ve vytváření vhodných podmínek. Prarodiče mohou vytvářet další přístup a dobré podmínky k rozvoji dítěte. Dle mého názoru se snaží prarodiče často rozvíjet dítě různými hádankami, básničkami, písničkami. Další skupinou, díky které můžeme diagnostikovat nadané dítě je samozřejmě **učitel a pedagogičtí pracovníci**. Učitelé by měli mít teoretické znalosti o nadání a jak rozpoznat nadané dítě. Měli by vědět, jak přistupovat k nadanému dítěti ve vzdělávacím procesu. Díky tomu, že se setkávají s dítětem víceméně každý den v mateřské škole a pracují s nimi, tak mohou vypozerovat, zda je dítě talentované či téměř nadané. Pokud mají podezření na nadání, tak mohou dítě nechat vyšetřit v pedagogicko-psychologické poradně a dále k dítěti přistupovat, tak jak je třeba. Třetí skupinou, která nám zejména oficiálně potvrzuje nadání dítěte je **pedagogicko-psychologická poradna** neboli PPP. Potvrzení z pedagogicko-psychologické poradny je zejména důležité z legislativní stránky. Je ale velmi nízký počet diagnostikovaných dětí pomocí PPP. Poslední skupinou, která může přispět k nominaci nadání dítěte, jsou **vrstevníci**. V kolektivu starších dětí je tento způsob diagnostikování jistě účinným způsobem. Může probíhat tajným hlasováním, díky kterému se určí, kdo bude reprezentovat školu v určité soutěži. (Fořtíková a kol., 2008)

Samozřejmě k diagnostikování nadaných dětí můžeme použít několik metod a nástrojů. Jako nástroje pedagogické diagnostiky můžeme využít **posouzení projevů dítěte, pozorování** dítěte. Do diagnostické fáze patří i **didaktické testy**, kde můžeme zjišťovat kreativitu různými metodami. Dále můžeme dětem dávat jednoduché **dotazníky** na zjištění a posouzení žáka. Lze posuzovat a diagnostikovat nadání dle daného **portfolia** dítěte. Podle jeho

vytvořených prací a nadále díky tomu uzpůsobovat jeho další činnosti do budoucna. (Hříbková, 2009)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 VÝZKUMNÝ PROBLÉM

K mé bakalářské práci jsem si vybrala téma Nadané dítě v kolektivu třídy mateřské školy. Toto téma jsem již od začátku považovala za dost zajímavé a hlavně téma, které není pořádně prozkoumáno. Ráda jsem se zaměřila na děti, které jsou nějakým způsobem jedinečné. O problematice nadaných dětí se příliš nemluví, nadaných dětí ale stále přibývá a je potřeba individualizovat a změnit přístup k nim. Budu ráda pokud tento výzkum alespoň nějak přispěje k výzkumu nadaných dětí.

Pro toto téma jsem si zvolila kvalitativní výzkum případové studie. Dítě budu zkoumat v jeho přirozeném prostředí mateřské školy, jak se projevuje a chová mezi svými vrstevníky. Díky kvalitativnímu výzkumu mohu nahlédnout detailně do nitra dítěte. Vypozorovat jak se chová, jaké jsou jeho projevy nadání a především, jak přistupuje k ostatním dětem. Případová studia umožňuje nahlédnout co nejvíce do daného dítěte, díky velkému množství času a tak objektivního posouzení je užitečné vstoupit se do jedince. Zde v této kapitole bych ráda nastínila mé metody výzkumu. (Švaříček, Šedřová, 2007)

5.1 Cíle výzkumu

Mým cílem je především vypozorovat a popsat jaké je chování nadaných dětí ve třídě mateřské školy. Prvotním a tím nejdůležitějším cílem je tedy zjistit, jak se nadané děti integrují do společnosti a jak se integrují zejména do kolektivu ve třídě v mateřské škole. Zda jsou zde nějaké problémy při integraci, či jaké klady jsou u nadaných dětí při socializaci. Jaké jsou specifika nadaných dětí mezi ostatními dětmi. Také bych ráda prozkoumala, jak se přistupuje k těmto nadaným dětem. Ať už je to ve třídě v mateřské škole, či doma. Jak k nim přistupuje paní učitelka, zda vytváří pro nadané děti speciální úkoly. Posledním cílem, který zde uvedu je zjistit, jak se projevuje nadání těchto dětí předškolního věku, zda mají uměleckou, intelektuální, či jinou stránku nadání.

5.2 Výzkumná otázka

Na začátku jsem si vypracovala hlavní a tedy základní výzkumnou otázku společně s výzkumnými cíli a výzkumným problémem. Mou základní výzkumnou otázkou je zjistit jak se nadané dítě projevuje v kolektivu třídy mateřské škole. Dále jsem zpracovala výzkumné otázky, které jsem využila více rozpracované pro jednotlivé respondenty při polostrukturovaném rozhovoru.

1. Jaké jsou charakteristické projevy nadaných dětí?
2. Jak se nadané dítě chová v mateřské škole?
3. Jak se nadané dítě chová mezi svými vrstevníky?

Tyto otázky jsem více rozpracovala a použila při rozhovorech, kdy jsem měla rozhovor jak s paní učitelkou tak s rodiči. Pro každého respondenta byly čtyři otázky. U obou skupin byly dvě první otázky stejné a dvě závěrečné otázky byly vybrány tak, aby seděly do konceptu paní učitelky i prostředí rodičů. Paní učitelky jsem se ptala především na prostředí mateřské školy a rodičů na otázku jak se chová v jiné společnosti. Z polostrukturovaného rozhovoru dále vyplývaly další doplňující otázky.

5.3 Objekt výzkumu

V první řadě jsem se rozhodla pro tento výzkum zmapovat oblast Zlínského kraje. Mým cílem bylo najít co nejvíce nadaných dětí. Nebylo to nic snadného, jelikož nadaných dětí v předškolním věku zrovna moc není a pokud je, tak je to obtížněji diagnostikovatelné. Způsobem jak si najít nadané dítě, bylo obvolat mateřské školy ze Zlínského kraje. Ptala jsem se vždy příslušných paní učitelek, zda mají ve své mateřské škole nadané dítě. Pro výzkum jsem měla nejdříve vybraného chlapce, u kterého bohužel výzkum selhal ze strany rodičů, kteří přistupovali negativně k spolupráci. Byla jsem tedy donucena hledat znovu. Našla jsem dvě dívky, díky kterým mi byl umožněn provést výzkum. K mému výzkumu jsem potřebovala blízkou spolupráci rodiny a paní učitelky. První dívka má 6 let a druhá je pouze o rok mladší, ve věku 5 let.

Obě tyto dívky nejsou diagnostikovány v pedagogicko-psychologické poradně. K nominaci nadání obou dívek přispěla paní učitelka a rodiče.

Jelikož tento výzkum zasahuje do soukromí zkoumaných osob, tak jsou změněna jména obou dívek. Místa, kde výzkum probíhal, nejsou konkrétně uvedena.

5.4 Výzkumná technika

Pro tento výzkum jsem zvolila výzkumnou strategii případové studie neboli kazuistiku. Případová studie se vyznačuje především detailním zkoumáním jednoho nebo více případů. Dříve se tato technika využívala především v psychologii a medicíně, kdy lékaři dlouhodoběji pozorovali pacienta a pak využili získané poznatky k jeho diagnostice. Obsahuje především teorie několik vědních disciplín. Přináší pochopení ze strany zkoumatele.

Jejím základem je, abychom byli schopni co nejlépe porozumět danému jedinci a velmi podrobně ho šetrnými metodami zkoumat. Je důležité pochopit jedince a zkoumat jej v jeho přirozeném prostředí. Velmi důrazným rysem v této výzkumné strategii hraje určitě čas. Čas, který musím strávit s pozorovaným a zkoumaným jedincem či jedinci. Čím delší dobu s ním strávíme, tím je větší pravděpodobnost porozumění ze strany zkoumatele. K tomuto výzkumu je velice důležitý sběr dat, já jsem zvolila více metod sběr dat. Osobně si myslím, že tato výzkumná strategie je vhodná ke zkoumání, jak se nadané děti začleňují do kolektivu v mateřské škole. Tato strategie je zapotřebí provádět do hloubky, aby byla značná opodstatněnost daného výzkumu. Podstatné je co nejvíce pochopit zkoumaného jedince, vžít se do jeho role a pozorovat jej v jeho přirozeném prostředí. Pro moje případové studie jsem se rozhodla použít dvě metody sběru dat. (Švaříček, Šed'ová, 2007)

Jako první jsem využila metodu nestrukturovaného pozorování a druhou metodou byl polostrukturovaný rozhovor s rodiči a paní učitelkou. Polostrukturovaný rozhovor se běžně využívá v kvalitativním výzkumu. Pro tento rozhovor jsem měla předem připravené výzkumné otázky, které byly obecné a otevřené. Další konkrétnější otázky vyplynuly z rozhovoru. Pokud to šlo a byli rodiče i paní učitelka ochotní, tak jsem se doptávala na informace, které mě ještě zajímaly a z rozhovoru vyplývaly. Pro tento rozhovor jsem předem slušně požádala obě strany o spolupráci. Jak paní učitelku, tak rodiče nebo respektive jen jednoho z nich. Předem jsem všechny strany seznámila s mým výzkumem a mými cíli. Především jsem zdůraznila, že výzkum je anonymní a jména, které uvádím, jsou změněna. Na respondenty jsem nijak netlačila a snažila jsem se navodit příjemné prostředí, kde se cítili dobře a důvěryhodně. Otázky jsem jim kladla pomalu a zřetelně. Pokud potřebovali čas na rozmyšlenou, tak jsem jim tento čas poskytla a nijak jsem na ně netlačila. Rozhovory jsem si nahrávala na mobilní zařízení na diktafon pro zachycení všech podrobných informací a dat z rozhovoru. Rozhovory jsem poté přepisovala a některé části uvádím právě zde v konkrétních případech. (Hendl, 2005)

Druhou metodu výzkumu, kterou jsem využila, bylo zúčastněné skryté nestrukturované pozorování. Pro ujasnění tohoto pojmu uvedu definici, kterou uvádí Švaříček: *Je to dlouhodobé, systematické a reflexivní sledování probíhajících aktivit přímo ve zkoumaném terénu s cílem objevit a reprezentovat sociální život a proces.*

Člověk, který pozoruje daného jedince či skupinu, se mírně zapojuje do kolektivu. Jeho pozice je spíše na úrovni kamaráda. Pozoruje jevy ve skupině a probíhající aktivity, ale drží se více zpátky. Pozorování nijak nenarušuje průběh a dej edukačního procesu. Tato

metoda výzkumu probíhala ve třídě v kolektivu třídy mateřské školy. Předem jsem si naplánovala, kdy a jak budu dívky pozorovat. Při mém pozorování jsem se snažila, co nejméně zasahovat do průběhu aktivit paní učitelky. Většinu času jsem byla u pozorovaných dívek. Pozorovala jsem, co dělají, jak to dělají, co říkají atd. Vše jsem si zaznamenávala do pozorovacího archu. Díky této metodě jsem mohla detailně nahlédnout do života těchto dívek, života v mateřské škole a objevit rozdílnost oproti ostatním dětem. Porozumět a představit si jejich situaci a pochopit celý kontext. (Švaříček, Šed'ová, 2007)

5.5 Metody zpracování dat

Jakmile jsem sesbírala všechna data z terénu, tak jsem je následně přepisovala do počítačové podoby. Data, které jsem měla k dispozici, jsem se chystala zpracovat. Nejdříve jsem se zaměřila na vytřídění podstatných informací pro můj výzkum. Data, která byla nepodstatná, jsem vytřídila.

Dále jsem se rozhodla pro otevřené kódování. *Otevřené kódování je technika, která byla vyvinuta v rámci analytického aparátu zakotvené teorie, avšak díky své jednoduchosti a zároveň účinnosti je používána a použitelná ve velmi široké škále kvalitativních projektů.*

(Švaříček, Šed'ová, 2007)

Mé přepsané data jsem při otevřeném kódování rozdělila na jednotky. Každé této jednotce jsem přidělila jména, která tvořily tzv. kódy. Ze všech kódů jsem poté vytvořila určitý seznam kódů, ze kterých jsem následně tvořila kategorie. Kódy jsem dávala dohromady podle podobnosti. Určila jsem si podle vzniklých skupin kódů názvy určitých kategorií. Pod tyto kategorie jsem pak seskupovala podobné kódy dohromady.

Jako analytickou techniku jsem použila techniku „vyložení karet“. Tato technika je jednou z nejjednodušších a jedná se o převyprávění kategorizovaného seznamu kódů. Kategorie jsem uspořádala do linie, podle které jsem příběh interpretovala. K vzniklým vyprávěním jsem přidávala přesné věty vzniklé v rozhovoru pro lepší porozumění celému případu.

6 ANALÝZA A INTERPRETACE VÝZKUMU

6.1 Případová studie – Adéla

Projevy nadání v rodině a rodinné vztahy

Dívka jménem Adéla měla v době mého výzkumu 6 let. Adéla pochází z rodiny, ve které žije s matkou a starším bratrem ve věku 10 let. S otcem se matka rozvedla a již čtyři roky žijí odděleně. Nemají spolu špatný vztah, a tak i děti mají možnost se s otcem vidat.

Starší bratr již navštěvuje základní školu. Společně s Adélkou si velice dobře rozumějí, mají ideální sourozenecký vztah. Martin má podobné zájmy jako Adélka a již více získaných informací a zkušeností. Pro Adélku je zajímavý, protože ji toho také dost naučí. Zajímají se hlavně o záhadnější témata. Podle Adélky chce být její brat archeologem a ona chce být veterinářkou. Z vyprávění matky: „...oni spolu tráví dost času. Věčně něco zkoumají a Adéla má pak plnou hlavu blbostí. (smích) Tak zase se spolu něco naučí ne? No jasně to i jo, jen pořád zkoumají dinosaury, v tom se teď našli. Mám pocit, že už je znám taky všechny...“ Matka si vždy přála mít takové sourozenecké duo, ve kterém bude kluk i holka. Vždy si přála mít kluka staršího, aby mladší sestru opečovával a chránil. „Víte, já jsem si ji hrozně přála, protože mít druhé dítě a ještě holčičku to je taková ideálka mít kluka a holku a kluka staršího.“ To se jí také splnilo.

Z vyprávění Adélky se společně s bratrem Martinem často setkávají s prarodičem ze strany matky, který je často bere na výlety a na procházky. Matka je často v práci a tak je ráda za pohlídání dětí ze strany prarodičů. „Hodně času tráví se dědou, který má na ni čas. Je už v důchodu, tak to znáte. Já jsem často v práci, musím vydělávat, nějak se uživit musíme. Děda jí někdy vyzvedává ze školky, bydlí tady kousek v Je to pro mě na jednu stranu pohodlné, protože mi se spousty věcma pomůže. Zajedou si někdy i někde na výlet, když může i Martin tak vezmou i jeho, ale on už je zase starší, tak ho to nebaví jak dřív. Martin je Adélčin bratr, jestli to nevíte.“ Podle zážitků, co mi dívka vyprávěla, bych řekla, že toho zažije nejvíce právě s dědou. Děda jí poskytuje odpovědi na její nezvyklé otázky a to se jí právě líbí. „s dědou jsme o víkendu ušli 3km... vyprávěla, jak byli s pejskem venku a pozorovali kačera.“ Dle mého názoru, jí právě děda nahrazuje z velké části mužské zastoupení role v rodině.

Z vyjadřování matky bylo znát značné zatížení kvůli povaze dívky a její značné míry nadání. „...ale pak mě docela štválo, jak měla pořád nějaké dotazy. Ale takové prostě, to by

mě ani v životě nenapadlo se na tohle zeptat. “ Ptala jsem se matky, o jaké konkrétní dotazy šlo. Šlo většinou o dotazy ohledně vesmíru a takové, na které nevěděla odpovědět. Když už si našla informace k danému dotazu, tak ji Adéla poučovala o tom, jak to má být přesně. Přesně se k tomu vyjádřila takto: „No a něco jí vysvětlovat tak to je fajn, ale jakmile si o tom ona zjistí další info, tak mě pomalu poučovala o tom, co ona slyšela a jak je to jinak. Si vždycky našla informace o tom, co ji zaujalo a pak mi vykládala jak je to doopravdy. Doce-la mě to někdy rozčilovalo, protože musí mít neustále jen ona pravdu a nerespektuje, co jí říkám já. Už jsem se s tím ale smířila, nějak to už беру jak to je. “

Z rozhovoru s matkou je samozřejmě znát, že je velice ráda za to, že je Adélka tak šikovná. Zmínila se o značných výhodách tak nevýhodách při její výchově a vzdělávání. Ptala jsem se, zda přemýšlí o umístění Adélky do speciální třídy pro nadané na ZŠ. *„Tak nad tím jsem nějak extra nepřemýšlela, brala jsem to tak že bude do klasické základní školy a hotovo.“* Z rozhovoru matky vyplynulo, že o budoucím rozvoji nadání díky Základní škole pro nadané neuvažuje.

Charakteristika nadání

Adélka své nadání již od malička projevovala rychlostí svého vývoje. Matka dříve nepřipisovala žádnou významnou pozornost jejímu brzkému vývoji. *„Od malička byla šikovnější, říkala jsem si, že je asi jen rychlejší ve vývoji než ostatní děti. Brzo chodila, brzo začala mluvit a brzo se začala zajímat o vše, co bylo kolem ní. Všechno co jsem ji učila, tak si brzo zvykala, třeba chození na nočník nebyl absolutně žádný problém a pak chodila i brzo na normální záchod.“* Rychlé osvojení návyků nebyl žádný problém a samostatně se ráda učila nové věci. Jakmile začala Adélka chodit do mateřské školy, tak si poměrně rychle zvykala na nové prostředí. Ze začátku byla znát míra nejistoty, ale brzy se to změnilo k lepšímu. Podle paní učitelky se bez problémů adaptovala a začala se seznamovat s ostatními. Rychlost vývoje byl podle paní učitelky také znatelný. *„Když byla ještě mladší, tak šlo vidět, že je ve všem víc kupředu než ostatní. Měla hlavně velice dobré vyjadřovací schopnosti...“*

„Co mají moje kamarádky svoje děti, tak je tam vidět rozdíl, nebo co mi říká paní učitelka ve školce. Je prostě vyspělejší a ve všem šikovnější.“

Adélka je schopná mluvit již naprosto spisovně a nemá problém ani s gramatickou správností. Když měla pět let, tak se naučila sama číst a poznávat abecedu. Počty ji také bavily a tak se je rychle naučila. Je schopná bez pomoci čtení v knihách a počítání do statisíců.

„Čísla ty jí také nedělají žádný problém. Když se čísla učila, počítala nám kolikrát do statistik, aby se předvedla, co vše umí.“

Má velmi dobrou paměť. Nemá prakticky žádný problém se cokoliv naučit a zapamatovat si to do budoucna. *„Pokud jsme se měli něco naučit, básničky, říkanky, tak to uměla zaručeně nejlíp a nejrychleji.“* Díky své dobré paměti si lépe zapamatuje nová slova, která nadále využívá ve svém životě. Její vyjadřovací schopnosti jsou na velmi vysoké úrovni oproti ostatním dětem jejího věku. Když jsem ji poslouchala při jakémkoliv projevu, tak měla v hlase důrazný tón, který značil určitou důležitost sdělení. S básničkami a písničkami se pak chlubit doma nebo naopak ve školce. *„Pak mi je doma pořád vykládá.“* říká matka.

Jemná a hrubá motorika je opět na vysoké úrovni. Adélka neprojevuje žádné problémy spojené s jemnou motorikou, jak tomu bývá u některých nadaných dětí. Své myšlenky dokáže zachytit v její kresbě a popsat příběh, který na obrázku odehrává. Sledovala jsem Adélku při výtvarných činnostech ve třídě mateřské školy a některé činnosti ji nebavily. Její obrázky byly pěkně propracované, a pokud šlo o stříhání či lepení, tak to bylo vše do detailu hezky zpracované. Paní učitelka jí zadala vytváření kuliček z krepového papíru, u této činnosti jsem sledovala, že ji to nebaví, kuličky odbila a nedělala je pořádně. Pokud se jedná o učení tanečků, tak si je velmi rychle uloží do paměti. Sama o sobě prohlásila *„já jsem hodně pohybově nadaná“*. A jak tvrdí paní učitelka: *„Teď se učíme tanečky na jednu pouť, kde máme vystupovat a vše pohybově zvládá na jedničku. Je ve všem hodně rychlá, hodně chytrá a taky jemnou motoriku má na skvělé úrovni. Naučila se brzo jíst příborem a držet správně tužku.“*

U Adélky se vyskytují takové zvláštní chvíle, kdy se podle paní učitelky najednou ocitá v jiném světě. Jedná se pravděpodobně o denní snění. Já jsem si toho také všimla a je to chvíle, kdy se zastaví a dívá se upřeně do jednoho místa a neuhýbá pohledem. Je to chvilkové, já jsem to zpozorovala a za chvíli se zase vrátila jakoby zpátky. Paní učitelka tvrdí. *„Zastaví se, ani se nehne a dívá se do místa, kde nic není. Často si představuje, že s někým mluví, a když jsem se jí na to ptala, s kým si povídá, tak si většinou vymyslela jen jména a nic víc mi k tomu neřekla. Věří na duchy a kolikrát si možná myslí že si s nimi povídá. Já opravdu nevím, ale je to divné.“*

Dívka má velice dobrou fantazii, to je dosti pozorovatelné jak z rozhovorů, tak z mého pozorování. Matka tvrdí, že by její dcera mohla být spisovatelka s tím jakou má fantazii a co ji někdy napadne.

Okolí je často překvapené tím, jak vidí chování Adélky. Nečekají takový způsob vyjadřování, protože vyspělost fyzická a mentální je značně nerovnoměrná. *„Co k nám někdy přijde návštěva, tak se diví nad tím jak je inteligentní a jaké má dotazy, nebo co říká.“*

Adélka je hodně cílevědomá, a proto je i značně sebekritická. Pokud se jí nedaří čehokoliv dosáhnout, tak je nesvá a naštvaná. Na co je opravdu citlivá je souzení ostatních lidí. *„...když o ní někdo řekne cokoliv špatného, tak je dost háklivá na každé špatné slovo, co se ní týče. Pak se s tím člověkem dlouho nebaví. Přejde ji to třeba až po několika dnech, je dost tvrdohlavá....“*

Kritická je nejen na sebe, ale ve velké míře také na práci a chování ostatních. Jak na svoji činnost, tak v činnostech ostatních je tvrdá detailistka. Matka uvádí tento příklad: *„Tak co si vzpomínám, tak naposled mě kritizovala při pečení štrúdlu :D dávala jsem na těsto jabka a jí se nelíbilo, že tam byla kousek mezera bez jablek. Tak jsme to pak dělali společně a ona je vážně příšerná perfekcionista. Na něco je to dobré, ale v životě to s tím nebude mít taky lehké, pokud se to neodnaučí. Je na sebe docela tvrdá, cokoliv dělá tak to musí být do puntíku tak jak to ona chce.“*

Zájmy

Nadané děti se charakterizují především tím, jak jsou neustále zvědavé a touží po nových informacích. Adélka i v tomto případě není výjimkou. Neustále se o něco zajímá a na vše se ráda ostatních vyptává. Vždy ji zajímaly otázky, které byly nevšední a rozdílné od ostatních dětí. Podle paní učitelky i matky jsou to otázky okolo vesmíru, dinosaurů, otázky života a smrti, dosti ji zajímali zvířata a historie. *„...neptala se na ty klasické, co se ptá každé dítě. Ptala se třeba na otázky k životu a smrti, docela dost se zajímala o historii a vesmír. Dost mě to překvapilo, protože za moji pedagogickou praxi moc takových dětí nepotkáte...“* Její nevšední dotazy se týkaly především toho, proč a jak jsme jako lidstvo vznikli, pravděpodobně je zde značná míra víry v mytologii a převážně záhadné témata. *„Věří dost asi i na duchy a jiné mytologické bytosti.“*

To co si chce nebo potřebuje najít, není pro dívku problém dohledat. Pokud touží po dané odpovědi na svou otázku, odpověď si zajistí. Způsobů, jak se může k odpovědi dostat je několik. Většinou se na základě své zvědavosti a nevědomosti vyptává okolí. Pokud to

okolí také neví, tak pro ni není problém otevřít knihu a hledat. Kniha je pro ni velkým přítelem a pomocníkem, zejména od doby kdy se naučila číst. *„Je chytrá jako opice, neustále po nás chce něco vědět, nebo si čte knížky a prohlíží encyklopedie. Když jsme jí ukázali první encyklopedii, tak s ní seděla několik hodin.“*

Když už nějaké informace ví, tak jak bylo pozorovatelné v mateřské škole, je potřeba je ze sebe dostat. Potřebuje samozřejmě posluchače a tak si vyžaduje značnou míru pozornosti. Pokud paní učitelka položí otázku, na kterou Adélka většinou i zná odpověď, tak ji neváhá sdělit ostatním. Je velmi pozorná a ráda se chlubí, tím že zná odpovědi, ve svém projevu je cítit sebejistota. Dle mého názoru a podle načtené literatury je zde určitě potřeba slyšet ocenění a pochvalu od paní učitelky. Co jsem vypožadovala, tak paní učitelka nebere jako přínosné, že se Adélka takhle chová. Málokdy jsem se setkala s tím, že by ji pochválila. Pro Adélku je to pak demotivující snaží se upoutat pozornost jinak. To pak souvisí s vyrušováním a skákáním do řeči.

Pokud se podíváme na koníčky a kroužky, které Adélka navštěvuje, tak bude určitě na prvním místě aerobik. O aerobiku jsem od Adélky slyšela už první den ve školce a tím to nekončilo. Je znát, že pohyb ji baví. Další kroužek, který navštěvuje je výtvarka, ale podle maminky ji to poslední dobou už tak nebaví. *“...chodí ještě do výtvarky, ale tam se jí poslední dobou už moc nechce. Je vždycky protivná a hledá si důvody proč tam nejít.“* Dříve na přání rodičů navštěvovala ještě hru na housle, s tímto kroužkem ale nebyla nijak ztotožněná a vyloženě ji nebavil. Proto se matka rozhodla odhlásit ji, aby ji zbytečně netlačila do něčeho, co nechtěla. *„Já jsem chtěla, aby něco dělala, ale zas jsem ji nechtěla nutit. Chodila do houslí a když jí to nešlo, tak z toho byla dost nešťastná, proto do toho co jí nešlo nebo ji nebavilo, jsme se jí nesnažili tlačit. Takže hra na housle jí nešla? Myslím si, že by jí to i šlo, ale pořádně ji to nebavilo. Nijak ji to nenaplňovalo, a když měla cvičit, tak hledala cokoliv jiného na práci, jen aby nemusela hrát. Po půl roce jsme se rozhodli, že ji odhlásím.“*

Z pozorování jsem objevila, že Adélka má ráda tvořivé a logické hry. Ráda u aktivit přemýšlí, a proto jí paní učitelka někdy zadává rébusy, hádanky a lehké dětské křížovky.

Vztahy s ostatními vrstevníky

Z rozhovorů i z pozorování vyplynulo, že má Adélka dobré vztahy s ostatními. V předškolním věku je od ostatních vrstevníků Adélčino nadání vnímáno pozitivně. Ostatní děti nevnímají až tak velkou rozdílnost v chování Adélky a berou ji jako každého

jiného kamaráda. Pokusím se tedy teď nastínit chování nadané dívky v kolektivu třídy mateřské školy. Zaměřím se nyní konkrétně na vrstevnické vztahy a pak jako na takové celé vztahy v mateřské škole a k paní učitelce.

Adélka je dosti společenská a má hodně kamarádek. Jak řekla paní učitelka i matka nadané dívky tak má Adélka dobré vztahy s vrstevníky bez větších komplikací. *„Mezi ostatníma je to docela v pohodě, vychází s něma dobře. Ony ty menší děcka si nechají spoustu věcí líbit.“* V mateřské škole se baví se všemi dětmi, ale má samozřejmě svoje oblíbenější kamarády. Co jsem vyzorovala, tak má oblíbenou kamarádku Natálku a ještě chlapce Kubu. Na obou je viditelné, že jsou také vyspělejší, a tak si s nimi asi více rozumí. Matka potvrdila, že má také kamarádky, některé z nich také u nich doma přespávají. Ačkoliv je ráda, tak se někdy diví, že si s nimi rozumí. *„Má spoustu kamarádek, které u nás i někdy přespí. Docela si někdy říkám, jestli si s nima rozumí, protože někoho takové otázky co ji tak neberou.“*

Ráda ostatní ovládá, manipuluje s nimi a kritizuje je. *„Má tendence vést ostatní a říkat jim co mají dělat. Když si na něco hrají, tak je často ve vedoucí pozici, kdy ostatní jen řídí a na ději se moc nepodílí.“* Velice ráda dává příkazy ostatním, například: *„sedni si tam, podej mi tamto atd.“* Ostatní s tím nemají problémy, málokdy někdo protestuje a jak řekla paní učitelka. Většinou si to nechají hodně líbit a nepovažují to za něco, co by je mělo znepokojovat. S nikým nemá tedy žádné větší problémy, kromě jednoho chlapce. Co jsem si všimla, tak mu dělá docela často nějaké naschvály, bere mu hračky, boří mu stavebnice a nespolutracuje s ním. Kvůli tomu pak nastávají rozepře, ale většinou si to chlapec nechá líbit a raději neprotestuje. *„Má tady jednoho chlapce, na kterého je trochu zaujatá. Tomu často bere hračky a dělá mu naschvály. Je to jen u tohoto, protože on je takový typ co si to nechá dost líbit.“*

Celkově jsem vyzorovala, že ji berou dosti pozitivně a mají ji za určitou vůdčí osobu. *„...berou ji jako takovou hvězdu protože všechno zná a ví.“*

Co se týká starších dětí, tak s těmi nemá žádné problémy s komunikací, naopak někdy si se staršími rozumí i lépe. *„Povídá si ale bez problému s ostatními a dokonce i se staršími dětmi. S těmi, se kterými se zná, nemá problém s komunikací. Pokud potkáme někoho nového, tak se chvíli rozkoukává a potom se zapojí do komunikace.“*

Chování v mateřské škole

Podle toho co mi řekla paní učitelka a co jsem vypořizovala, tak Adélčino nadání není ze strany paní učitelky velmi rozvíjeno. Z pozorování si troufám tvrdit, že je dost potlačováno a paní učitelce vadí chování dívky. Vadí jí neustálé vyptávání, způsob chování a malý respekt k paní učitelce. *„Je to s ní jak na houpačce, někdy zlobí a někdy se chová slušně. Většinou vyrušuje, a když po ní něco vyžadují, tak mám pocit, že nad tím ohrnuje nos. Zadáám jí třeba nějakou činnost a ona to nedělá pořádně, protože je to pro ni nuda. ...“* Často jsem viděla, že se Adélka nudí. V tom já osobně vidím možnou příčinu jejího chování. Jak popisuje paní učitelka: *„začala se nudit a rušila ostatní. To mě docela štvalo, protože jsem nemohla s ostatními plnohodnotně pracovat a ona si stále vyžadovala moji pozornost.“* Možnou příčinou může být právě neuspokojení potřeb dívky. Nemůže se dostatečně vyjádřit, protože ji paní učitelka ni někdy nevyslechne a zde vidím možný důvod, proč ji nerespektuje: *„Špatně se podřizuje autoritám. Pokud má ona něco někomu poroučet, ale pokud mám já jí, tak to absolutně nepřímá. Je to s ní jen obtížně kvůli tomu jak vyžaduje větší pozornost. Je podle mého názoru drzá a neumí počkat, tak skáče často druhým do řeči.“* Podle paní učitelky má dívka spoustu energie. *„Pořád má ale plno energie, je naprosto nevyčerpatelná, aspon z ní mám takový pocit.“*

Adélka je milá šestiletá dívka, která mě mile překvapila. Některé projevy, které jsem vypo-
zorovala, byly pro mě překvapující a výzkum o tuto dívku mne pohltil. Chování Adélky se
téměř přesně ztotožňuje s odbornou literaturou. Její rozvoj byl velmi rychlý oproti ostatním
vrstevníkům a to jak v intelektuální i umělecké oblasti. Již od začátků byla velmi schopná
se učit, jak v chůzi, mluvení, čtení, psaní, počítání. Její paměť je velice dobrá, dokáže si
zapamatovat velké kvantum informací a tyto informace pak zužitkovat. Má velký zájem o
nové poznatky a každá informace je pro ni cenným papírem, který si uloží do své paměti.
Je zde také velká míra tvořivosti a fantazie. Tuto fantazii využívá denně a ukazuje s ní svo-
je nadání. Je výtvarně nadaná a to ji umožňuje rozvinutá jemná motorika společně s hrubou
motorikou, kterou využije ve svém oblíbeném aerobiku.

Je velmi cílevědomá a chce dosahovat co nejlepších výsledků. Pokud se jí nepovede do-
sáhnout vytyčeného bodu, tak si to velmi sebekriticky zhodnocuje. Značně se k tomu váže
neschopnost prohrávat, kde se neumí smířit s neúspěchem.

Co se týče matky a jejího postoje k nadání své holčičky, bych řekla, že má docela pasivní
postoj k jejímu rozvoji. Jelikož matka musí trávit hodně času v práci, aby uživila dobře
sama dvě děti, tak to chápu, že je to poměrně náročné. Velký klad vidím v podpoře praro-
diče. Významnou roli v rozvoji Adélky hraje určitě její bratr. Dost spolu komunikují a spo-
lečně zkoumají různé knihy, vykládají si zážitky a nové získané informace.

S vrstevníky vychází vcelku dobře. Má dost kamarádů a je mezi nimi oblíbená. Má tenden-
ce všechny ostatní organizovat a manipulovat s nimi. Svým chováním a svými názory je
značně rozdílná. Ostatním dětem to nevádí a možná jim to i vyhovuje, protože díky Adélce
získávají nové náměty a informace.

Adélka je typ dívky, který se nerad podřizuje autoritám, ačkoliv se sama snaží být autori-
tou. Tohle je u nadaných dětí velmi známým a častým faktorem. Paní učitelka s tím má
značné problémy. Vadí jí chování a přístup jakým Adélka jedná. Vidím bohužel nevýhodu
a možný špatný přístup na straně učitelky. Víím, že je náročné přistupovat individuálněji ke
každému dítěti, ale pokud by se k Adélce přistupovalo více podle jejich potřeb, byla by
jistě spokojenější. Vidím možnou příčinu chování dívky v nevyužitelnosti jejího potenciá-
lu. Zlobení a vyrušování může být za záminkou upoutání pozornosti a sdělení toho, co prá-
vě potřebuje vyjádřit. Pokud jí to není umožněno, její chování je pak odraz na její nespoko-
jenost a neuspokojení potřeb. Jak jsem již zmínila výše, tak matka neuvažuje o umístění

dcery do speciální třídy pro nadané. Doufám a přeji tedy Adélce do budoucna, aby byla v základní škole spokojená a její nadání bylo nadále rozvíjeno.

6.2 Případová studie – Simona

Projevy nadání v rodině a rodinné vztahy

Simonka je pětiletá dívka, která pochází z úplné rodiny. Rodiče Simonky jsou poměrně mladí a Simonka byla jejich prvním a zatím posledním dítětem. Z počátku, jak mi bylo řečeno rodiči, se nijak nepozastavovali nad tím, že Simonka uměla vše dříve. *„Tak do nedávna jsme si nějak neuvědomovali, že by šlo o nadání u naší Simči. Vždycky jsme si jenom tak říkali, že je dobrá, že jí jde tohle a tamto, že je prostě šikovná.“* Tím že se narodila jako jedináček a byli mladí a nezkušení, tak neměli možnost nějakého srovnání s ostatními dětmi. *„Je jedináček, tak jsme to ani neměli jak srovnat s druhým dítětem, maximálně potom, co měla kamarádka kluka, ale ten zas byl mladší.“* Rodiče dali Simonku do školky, což bylo kolem 2 a půl let, aby se začala postupně adaptovat. Jakmile mateřskou školu navštěvovala již déle, tak přišla paní učitelka s tím, že Simonka poměrně často zlobí a nechce ani spát po obědě. *„podle toho, co nám paní učitelka říkala, hledali na internetu. Říkala nám, že se jí často Simča ve školce nudí a že je hodně bystrá, že si myslí, že je asi nadaná.“* Od té doby rodiče spolupracují s mateřskou školou a paní učitelkou na základě lepšího rozvoje nadání Simonka. Považují to za velmi cenné a obohacující. *„Do teďka spolu víc komunikujem a ona se opravdu snaží vyhovět nám i Simči co nejvíc. Za to jsme rádi.“*

Rodiče se snaží a vždy se snažili co nejvíce své dceři vyhovět. Hrávali a hrají s ní stolí hry, jako je člověče, nezlob se nebo dámu. Je to v dnešní době určitě velmi dobře, protože spousta rodičů nemají čas nebo ani náladu věnovat svůj čas právě dětem. Prarodiče, které Simonka navštěvuje má podle jejího vyprávění také moc ráda a ráda s dědou a babičkou luští křížovky. Dostává od nich různé rébusy a hádanky, které je s jejím zájmem hodně baví. *„často jí dávali nějaké rébusy a to ji děsně bavilo. Pak si po nás doma vyžadovala taky takové aktivity. Dědu viděla luštit křížovku a chtěla taky. Tak se dívala a prý mu i pomáhala.“*

Rodinné vztahy vypadají velmi pozitivně. Rodiče i prarodiče tráví se Simonkou volný čas a věnují se jí. Simonka je jedináček a tak je středem pozornosti jak u rodičů, tak u prarodičů. Prarodiče jezdí často na výlety a berou dívku s sebou, to ji hodně baví. *„Taky ji berou často na nějaké výlety. Jak jsou už v důchodu, tak mají čas na cestování. Jezdívali převážně po Moravě po různých rozhlednách a hradech. Berou někdy Simču s sebou a dost ji to baví. Pak nám vykládá spoustu zážitku.“* S matkou i otcem má dcera blízký vztah a věřím, že se jí snaží věnovat oba dva stejnou měrou a dát jí maximum.

Charakteristika nadání

Simonka je svou rodinou podporována a její nadání je díky tomu určitě kladně rozvíjeno do budoucna. Doma si neustále vyžaduje pozornost a tu také dostává. Naučila se také rychle mluvit. *„Její první slova byly klasicky mama, tata, ale bylo to docela brzy, tak jsme z toho měli radost jako hrom.“* Jelikož měli rodiče ze své dcery vždy velkou radost, snažili se jí vždy dopřát to nejlepší, a co jí na srdci viděli. Kupovali jí hračky, které jí ale za nedlouho omrzeli. Později zjišťovali, že se jí nejvíce zavděčí knihami a encyklopediemi. Tím pádem se jí začala rychle rozšiřovat slovní zásoba a získané informace. *„Začala si pak hodně rozšiřovat slovní zásobu, pořád něco říkala, mumlala si a nejvíc se jí člověk asi zavděčil knížkou.“* V době, kdy ještě neuměla číst, si vyžadovala čtení od rodičů před spaním a i mimo tuto dobu. Má ráda knihy, ze kterých vzejde nějaké ponaučení a dávají jí nějaký smysl a přínos do budoucna. Rodiče byli ze začátku překvapeni, že chce číst bajky. Bylo to možná i podmíněno tím, že zde vystupují právě zvířata s lidskými vlastnostmi. *„Kupodivu bajky, to ji hodně bavilo, měla ráda pohádku Lišák a Havran. Myslím, že tak nějak to bylo, to pak uměla nazpaměť.“*

Hry, které vyhledává, jsou ty, kde si může procvičit své vědomosti a zapojit logické myšlení. Jsou to především rébusy, skládačky, hádanky a různé lehčí křížovky. Miluje stolní hry, které ráda hrává i v mateřské škole s ostatními dětmi. Je hodně zaměřená na výhru, a pokud se jí vyhrát nepodaří, tak je z toho zklamaná, rozhořčená a často nedokáže hrát dál. *„Když prohrávala, nebo ji někdo vyhodil figurku tak to začala brečet, rozčilovat se a řekla, že dál nehraje. A jak jste to pak řešili? Řekli jsme jí, že to takhle nemůže dělat, že někdo prohrát musí a příště zase třeba vyhraje. Někdy jsme to vůbec neřešili a bylo lepší nechat ji vychladnout.“* Její tvůrčí myšlení je na velmi dobré úrovni oproti ostatním dětem. Zatímco děti ve školce skládají jen puzzle o menším počtu kusů, tak Simonka dokáže skládat obtížnější puzzle buď sama, nebo jen s lehkou dopomocí. *„...ráda skládá puzzle. To ji taky dost baví, sedí nad tím někdy i hodiny a dost se zlepšila. Vždycky měla jen takové 500ks puzzle, ale teď se někdy společně pouštíme i do obtížných 1000ks.“*

Typická pro nadané děti je skvělá paměť a tu má výbornou. Bez své výborné paměti by si tak velké kvantum informací nebyla schopná zapamatovat. *„Vždycky měla a má výbornou paměť. Dokázala si lehce zapamatovat názvy těch zvířat, které viděla, pak i co jí a jaké mají další specifika. Dělali jsme si z toho srandu, že ona je takový náš vědátor, který nám všechno poví.“* Tím jak se snaží naprosto vše vědět a pochytit všechny informace, je pro ni

pak těžké přijmout, že něco neví. „...za to když něco neví, tak je z toho hrozně špatná, nechápe jak je možné že to neví.“

Je schopná samostatně se učit a dohledávat si informace. „Prohlíží si třeba knížky a většinou i encyklopedie a zvládne si v tom sama číst. Chodí sice za náma, když něčemu nerozumí, ale jistě to není už tak často jak dřív. Je hodně samostatná a s tím, jak je chytrá je rychlejší.“ V knihách si už dokáže skoro všechno přečíst sama, potřebuje pomoc pouze s náročnějšími slovy. Ve školce byla brzo schopná jíst příborem a pracovat s nůžkami. „Třeba když to vezmu při jídle, tak obědy ty jedla velice rychle příborem a chodila si sama pro polévku a jogurty.“ Velmi dobrá je také v početních úkonech. Rodiče jí umožňují procvičovat se na počítačovém programu, kde vykonává lehčí počty. „Baví ji i počítání, v tom se už taky zlepšuje a někdy ji pustíme na počítač a tam je program pro děcka do první třídy. Je to počítání jednoduchých čísel dohromady a přiřazuje tam písmenka do slov nebo obrázky ke slovům.“

Simonka se už poměrně hodně těší do školy, ale rodiče se obávají, že se bude ve škole nudit. Inspiruje ji hodně kamaráda a sestřenice Monča, která je již v druhé třídě. „Těší se na to, co tam budou probírat a když už teďka umí číst a počítat, tak se bojím, aby se nenudila.“ Diskutovali jsme o tom, jak by mohli případně postupovat, aby této situaci předešli. Shodli jsme se na tom, že se podívají na možnosti, které by pro jejich dceru byly možné. Jednalo by se o speciální třídu pro nadané, věřím, že rodiče se snaží o plný rozvoj jejich dcery, takže z jejich přístupu očekávám, že se o to budou zajímat.

Simonka má radost z toho, když se může někoho stále vyptávat. Je velmi zvědavá a ráda si doplňuje a nechá vysvětlovat, co ještě neví. Má poměrně také radost, když se jí kdokoliv na něco zeptá. Když to ví, tak samozřejmě hbitě odpoví. Svě vyjadřovací schopnosti dokáže plnohodnotně využít společně s bohatou slovní zásobou. Pokud však informace neví, tak si to bere dost sebekriticky a je schopná okamžitě jít a začít hledat správnou odpověď. „Měla tendence si ty informace co nejrychleji dohledat. Jak si je dohledávala? Vzala si encyklopedie, co máme ve školce a listovala si v nich. Nebo pokud nebyl prostor, tak si to pak nějak doplnila a na další den za mnou přišla a začala mi z ničeho nic říkat, co jí pavouk :D někdy mě dokázala skutečně překvapit.“ Ve svém slovníku často využívá cizí slova, která jsou i pro některé dospělé neznámá. „Třeba mě teď napadá slovo „absurdní“. Děcka si hrály na doktory a ona ten děj celý vedla. Pak ostatní něco udělali a ona jim na to řekla „pff, to je absurdní.“

Zájmy

Jejím velkým koníčkem jsou právě zvířata a přírodní znalosti. *„Kvůli zvířatům chtěla taky hodně často chodit do zoo. Tam ji hrozně zajímali tučnáci a tuleni. Nemohla pochopit, jak můžou dýchat pod vodou i na vzduchu. To bylo ale dost dřív, teď už to samozřejmě chápe.“*

Ráda si o nich samostatně vyhledává všechny informace buď přes knihy, nebo se dívá na dokumenty v televizi. Zajímá ji naprosto celý jejich život, kde bydlí, co konzumují, jak žijí. Jednu dobu byla velmi zaujatá vodními živočichy. Získané informace dokáže využít ve školce nebo je jen dál přetlumočit komukoliv dalšímu, aby ukázala, co vše o nich ví.

Velkým koníčkem, který souvisí s radostí ze sebevzdělávání, je určitě anglický jazyk. V mateřské škole navštěvuje pravidelně kroužek, kde se každý týden přiučí něco nového. Simonka má vždy radost a je nadšená z nových slovíček a říkanek, co se naučili. *„Vždycky na nás vychrlí, co je nového paní učitelka naučila. Má z toho takovou radost a kolikrát mluví doma anglicky. Jako jednoduché slovíčka, tak jí rozumíme. Já naštěstí angličtinu taky docela zvládám. S manželem je to horší.“*

A v neposlední řadě je koníčkem i výtvarná činnost, při které dokazuje svoji kreativitu a tvořivost. V jejím kreslení a malování se ukazuje její přesnost a potřeba zachycení detailu. Jsou zde viditelné její oblasti zájmu, jako jsou příroda a zvířata. *„Její obrázky jsou moc pěkné a na její věk jsou hodně vyspělé. Má tam vždycky zachycené plno detailů a jsou hodně barevné.“* Ukazuje také své fantazijní představy, které dokážou rodiče i paní učitelku překvapit. *„...maluje převážně zvířata a také jakoby obludy, které pak pojmenovává podle sebe. Jednu dobu malovala dost ryby a vodní živočichy. Ptala jsem se, proč je maluje? Řekla mi pak o nich příběh, jak je pozorovala na dovolené. To byla pro ni asi silná motivace.“*

Chování v mateřské škole

Simonka přišla do mateřské školy, když měla dva a půl roku. Chodila do školy jednou za čas, aby si postupně zvykala na nové prostředí, na nové děti a paní učitelku. Ze začátku je dítě dosti fixované na rodiče, takže bylo viditelné, že jí matka chybí, ale adaptovala se poměrně rychle. *„Nebylo to pro ni obtížné, zvykala si rychle, i když na začátku byly dny, kdy se domáhala maminky. Takže nebrečela, když třeba maminka odcházela? Ze začátku ano, to určitě plakala, ale zase si rychle zvykala. Pak už se jen v klidu rozloučila a šla si hrát.“*

S rodiči se paní učitelka shodla na tom, že je Simonka nadaná. Bylo na ní vidět, že je dosti vývojově v předstihu než ostatní děti stejného věku. Ze začátku byly komplikace, protože se dívka chovala nevhodně, hodně zlobila, vyrušovala a velký problém byl s poobědovým spánkem. *„Měla jsem s ní problém kvůli spání po obědě. Nechtěla usnout a pořád se dožadovala nějakých činností místo ležení.“*

V rámci spolupráce rodičů s paní učitelkou se to podařilo vhodně vyřešit. Rodiče k tomu přistupovali aktivně a snažili se pomoci. Paní učitelka měla stejný přístup a začala k Simonce přistupovat více individuálněji, věnovala jí více pozornosti a díky tomu se začalo chování dívky obracet k lepšímu. Bylo vidět, že potřebovala jen jiný způsob zapojení. Podle paní učitelky s vyrušováním je to lepší, někdy samozřejmě zlobí jako každé dítě, ale je to přijatelné. *„...to ona zas není jedna z nejhodnějších. Často mi skáče do řeči, pořád si něco s ostatními povídá a vrtí se...“* Na dívce je vidět, že je více nebojácná, než ostatní děti. Když paní učitelka něco říká, tak nemá problém dovolit si k ní více než ostatní. Často s paní učitelkou smlouvá o daných aktivitách. Radí paní učitelce, jak to může jinak provést a uskutečnit jinak podle sebe. Pokud jde o pochopení pravidel, tak s tím není vůbec žádný problém. Okamžitě si dokáže spojit souvislosti a pochopit situaci. *„Taky když hrajeme nějakou hru, vysvětlím pravidla a někdy při dalším vysvětlování nechávám pravidla vysvětlit Simonku. Mě to usnadní práci a ona se zase nenudí.“*

Ze začátku měla dívka problém s respektováním paní učitelky jako autority, až když i paní učitelka změnila přístup, tak se to změnilo. *„Ze začátku měla problém s tím, aby mě vůbec respektovala jako autoritu. Moc se jí nelíbilo, že musí dělat něco, co jí zadávám a radši si dělala svoje. Radši si šla malovat, hrát si se stavebnicí. Pak jsem přišla na to, co ji baví a dávala jí jen aktivity, u kterých jsem měla jistotu, že ji budou bavit a půjde do nich s radostí.“*

Ve školce dostává náročnější úkoly, aby se nenudila a tím pádem ani neměla čas na vymýšlení dalších lumpáren. *„Má prostě ráda komplikovanější a náročnější úkoly, ty snadnější ji nudí. Snažím se ji co nejvíce zaměstnat, aby byla spokojená, protože potom je v klidu a nezlobí.“*

Vztahy s vrstevníky

Mezi ostatními dětmi je z toho, co jsem vypožorovala poměrně oblíbená. V rodině rodiče tvrdí, že nemá až tolik kamarádů, ale věřím, že je to tím, kde Simonka bydlí. V okolí se nevyskytuje tolik dětí, tak nemá možnost se s nimi seznamovat. Ve školce je ale poměrně

oblíbená a ostatní se s ní rádi pouští do různých aktivit. V čem má Simonka oblibu je především zkoušení druhých. Tím jak se jí prarodiče i rodiče dávají různé rébusy a hádanky, tak ona je pak zkouší na dětech ve školce. *„Dává jim různé hádanky a ji zase baví pozorovat, jak to uhodnou nebo ne. Když to neví a ona jim to řekne, tak je na ní vidět jak se cítí pak tak sebejistě, že ona to ví a oni ne.“* Lze předpokládat, že to dělá proto, aby věděla, že je lepší než ostatní. Tím pádem se tak trochu povyšuje nad druhé. Děti to nepřijímají nijak špatně, vyhovuje jim, že k nim chodí Simonka s dobrými nápady. *„No tak ona je pro ně zajímavá, chodí hodně s originálníma nápádamama na hry, jako třeba, že si postaví vesmírný koráb a ostatním se to líbí, tak jdou a staví s ní.“* Ostatním dětem, tak i paní učitelce se líbí její smysl pro humor. Dokáže paní učitelku nejednou rozesmát a pobaví i ostatní děti. *„Její dotazy dokážou pobavit, tím jak se ptá, protože to prostě nečekáte, že z ní něco tak chytrého vypadne. Je skvělá, já se s ní kolikrát i tak zasměju a to mě na ní baví.“*

Pokud si společně hrají, tak je Simonka často organizuje, zadává úkoly, co kdo má právě udělat. *„Ona je sice koriguje a říká jim „tak to nedělej, ukaž já to udělám sama.“* Dětem to nijak zvlášť nevádí a neberou to špatně. Berou ji jako sobě rovnou, což je určitě dobře. Co má také ráda, je kritizování ostatních. Pokud se jí cokoliv nelíbí, umí na to vyjádřit svůj názor. Ve třídě jsou daná pravidla chování, a pokud je někdo poruší, tak se Simonka ráda angažuje do vyřešení případu. *„...máme ve třídě pravidla chování a ona je vždycky připomíná a rozsuzuje, jak se měli zachovat.“* Ty děti, proti kterým se obrátí, že něco provedli špatně, jsou pak někdy naštvaní a mají tendence se s dívkou nebavit. Do toho ale pak zasahuje paní učitelka a připomíná jim, kde byla chyba. *„A nejsou pak na ni ostatní naštvaní, když jde třeba proti nim? Párkrát byli nebo někdo je, ale já jim pak připomenu, že byla chyba na jejich straně a že nemají důvod být naštvaní. No jinak opravdu v pohodě.“* Ráda se podílí na řešení problémů a následném rozsudku, často radí právě paní učitelce, jak by to měla udělat. Jde vidět, že jí jde o spravedlivé vyřešení a nikomu nenadržuje.

S druhými dětmi nemá žádné potíže, často je ještě něco naučí. To ji podle paní učitelky i rodičů poměrně dost baví, když vidí, že dokáže ostatní něco naučit. *„...z toho má právě radost, když nás může něco naučit. Nedávno nás chtěla učit nějakou básničku. No párkrát jsme si to s ní zopakovali, aby měla radost.“*

Je dosti citlivá a umí se vžít do druhých a soucítit s nimi. Přecitlivělá je zejména na kritiku a na svoji nevědomost. Umí se emocionálně vžít do problémů druhých a pomoci jim. Paní učitelka uvádí příklad toho, jak jedné vrstevnici umřela doma kočka. *„Ale je dost citlivá k ostatním dětem. Když tady totiž jedné holčičce umřela doma kočička, tak Simonka s ní*

byla pořád a pořád ji utěšovala.“ Pokud se někomu cokoliv nedaří, má tendence jít k němu a pomoci mu s vyřešením jeho úkolu nebo problému. Je ochotná a dobrácká.

Se staršími dětmi si také rozumí. Zejména s Moničkou, její sestřenicí, která je o dva roky starší. Jezdí k nim na návštěvy a podle rodičů si spolu hodně rozumí. Vždy spolu tráví celou dobu a prohlíží si společně učebnice ze školy.

Ostatní společnost reaguje na Simčino chování různě. Někteří ji obdivují a některým vadí její dotěrnost a chování. *„Některé jen někdy obtěžuje, protože když k nám přijde návštěva tak je všemožně obskakuje a její časté otázky na všechny jsou „proč, jak, co a další““*

Celkově bych vztahy s vrstevníky, tak vztahy s ostatními hodnotila kladně. Naštěstí zde nejsou žádné problémy, které by Simonce znepríjemňovaly sociální pozici ve skupině.

Shrnutí - Simona

Simonka je hezká, usměvavá, veselá dívenka, která byla obdařena značnou dávkou nadání. Je jí teprve pět let, ale má znalosti jako školák na prvním stupni základní školy. Vyrůstá v plnohodnotné rodině se svým otcem i matkou. V rodině má silné zázemí a velkou podporu. V rodině jsem nevypozorovala žádné problémové vztahy. Rodiče měli Simonku v poměrně mladém věku a snažili se jí poskytnout maximálně rozvíjející prostředí. S babičkou a dědou tráví jejich jediná vnučka poměrně dost času. Jezdívají spolu na výlety a obohacují ji zase z jiné stránky.

Simonka šla do mateřské školy poměrně brzy a tak bylo možné brzy zjistit její nadání. Vyžadovala si jiný přístup a ten byl díky spolupráci paní učitelky a rodičů kvalitně zajištěn.

Simonka své nadání již v začátcích projevovala dřívějším vývojem ve všech oblastech. Začala rychle mluvit a její slovní zásoba se značně rozšiřovala společně se zájmem o knihy. Nyní je schopná číst si knihy sama a naučila se i snadnější početní úkony. Jeví zájem o vše, co je pro ni neobjeveno. Jejími hlavními současnými koníčky jsou především zájem o zvířata, angličtina a výtvarná činnost. Je hodně kreativní a naučila se brzy správně ovládat jemnou motoriku. Ve škole neprojevuje žádné větší protesty proti organizovaným činnostem. Paní učitelka se jí snaží vyjít vstříc a poskytovat jí individuální činnosti. Má ráda logické a vědomostní aktivity, u kterých může ukázat, co vše umí.

Je velmi citlivá kritiku druhých a nemá ráda, když něco neví. Je schopná si vše samostatně dohledat a její samostatnost se projevuje i v jiných stránkách. Naučila se rychle jíst příborem a pomáhat ostatním. Její emocionální vcítění do druhých je také znatelné díky různým případům ve školce, viz výše. Snadno se rozzlobí, když se jí něco nedaří. Chápe a respektuje pravidla, která si ve školce určili. Paní učitelku již respektuje, i když s tím měla ze začátku problémy. S ostatními dětmi vychází velmi dobře, ostatní ji berou a je součástí celého kolektivu. Nikdo ji neodstrkuje, naopak se jí ostatní drží díky jejím originálním nápadům a smyslu pro humor. Její projev je mezi ostatními sebevědomý a ostatní ráda zkouší z jejich znalostí. Díky jejich nevědomosti si pak zvyšuje svoje ego. Pak nastává chvíle, kdy má radost z učení druhých. To pak souvisí s pomáháním ostatním při bezmoci vyřešit nějaký úkol. Všechno co ví, tak jim řekne a snaží se je přiučit něčemu novému. Je velmi dobrá organizátorka, ráda jen ostatní koriguje a nařizuje, co mají dělat. Má velmi silný cit pro spravedlnost. Řeší problémy, které ve třídě nastávají, spravedlivě je rozsuzuje s pomocí paní učitelky. Celé vztahy v kolektivu třídy mateřské školy bych hodnotila jako

bezproblémové. Značně celé chování dívky koresponduje s odbornou literaturou nadaných dětí. Do budoucna bych viděla velmi přínosné umístit dívku do speciální třídy pro nadané děti. Naštěstí nevidím ani jako velmi problémové chování mezi vrstevníky. Dívka je sice organizátorský typ, ale není až tak dominantní jako předešlá dívka Adélka. Pokud se její chování nezmění, tak by ani do budoucna nemusela mít velké problémy se sociálními vztahy na základní škole. Jako i předešlé dívce přeji i Simonce hodně štěstí do budoucna a jsem ráda, že už nyní má tak výborné prostředí pro svůj rozvoj nadání.

7 VYHODNOCENÍ VÝZKUMU

Jak jsem již uvedla v metodologii výzkum, tak jsem pro tento výzkum zvolila techniku „vykládání karet“. Z této techniky jsem po pečlivém otevřeném kódování a kategorizování rozhovorů a pozorování sestavila text případových studií Simonky a Adélky. Jelikož jsem měla možnost zkoumat dvě nadané dívky, tak je velmi přínosné podívat se na obě dohromady a porovnat je, zda se od sebe odlišují či nikoliv.

Z výzkumu můžeme hned v **rodinném zázemí** vyzorovat několik rozdílů. Adélka pochází z neúplné rodiny, žije pouze s matkou a bratrem. Dle rozhovoru je matka často v práci, jelikož se o děti stará sama. Hodně času tráví s dědečkem a starším bratrem, kde v tomto směru vidím velký přínos. Prarodič u Adélky je právě velkou výhodou, protože jí pomáhá objevovat neznámé a zodpovídat její neobvyklé dotazy. Simonka na rozdíl od druhé dívky pochází z úplné rodiny, kde žije s matkou i otcem. Na Simonku si rodiče rádi dělají čas a z rozhovorů je jasné, že je to jejich střed zájmu. Snaží se jí splnit vše, co jí na očích vidí. Je jí věnována větší míra pozornosti díky většímu počtu a časovým možnostem lidí, kteří ji obklopují. V obou dvou rodinách se snaží Adélku i Simonku brát na výlety, v obou případech jsou to právě prarodiče, se kterými dívky nejčastěji cestují.

Postoj k nadání dívek je v těchto rodinách **rozdílný**. Postoj matky k nadání Adélky je pasivnější než v druhé rodině. I když matka Adélky ví, že je její dcera nadaná, tak dle výzkumu nemá tendence dceru více rozvíjet a podnětně ji vést k rozvoji jejího nadání a ani o tom do budoucna neuvažovala. Je samozřejmé, že když je na vše matka sama a má ještě jedno dítě, tak to nebude tak snadné jako u druhé dívky. Proto to neberu zle a rozhodně nijak neodsuzuji matku Adélky. Avšak v tomto rozvoji hraje i důležitou roli mateřská škola, ve které se k Adélčinu nadání staví paní učitelka také pasivně až někdy negativně podle toho, co jsem vyzorovala. Často si stěžovala na Adélčino chování a vyrušování. Může to být především tím, protože nejsou dostatečně **uspokojovány potřeby**¹ nadané dívky.

¹ Pokud dítě nemá podnětné prostředí k jeho rozvíjení nadání, může se jeho vývoj nadání zastavit. Dítě se bude nudit, a tak se může stát pro učitele rušivým elementem a problémovým dítětem, se kterým si nebude vědět rady. (Mónks, Ypenburg, 2002)

Z pozorování vyplynulo, že si dívka vyžaduje více **pozornosti**² a ta jí není věnována. To může právě nepříznivě ovlivňovat její chování.

Naopak příznivější prostředí pro rozvoj nadání vidím u Simonky. Rodiče se podle dat snaží Simonce vyhovět ve všem, co si přeje, snaží se jí věnovat co nejvíce času. Tento čas tráví společně i u různých her, což mě samotnou překvapilo. S paní učitelkou v mateřské škole se domluvili, že bude k Simonce vytvořen individuální přístup, tak aby byla kladně rozvíjena a uspokojována její potřeba. Dokonce uvažují o umístění do speciální pedagogické třídy pro nadané děti.

Charakteristika nadaných dětí

Charakteristické projevy nadání obou dívek většinou odpovídají tomu, jak je to popsáno v odborné literatuře. Obě dvě dívky se podle odborné literatury shodují s projevy nadaných dětí. Je však obtížnější odhalit jednoznačně nadání již v předškolním věku. Nadání se lépe diagnostikuje až na základní škole, kde se dítě může plnohodnotně projevit ve svých kognitivních i jiných schopnostech.

Obě dvě dívky jsou po **kognitivní stránce** velmi vyspělé, naučili se brzy mluvit, číst a počítat. Mají na svůj věk velmi bohatou slovní zásobu a používají cizí slova nebo slova, které jsem pro tento věk složitější na pochopení. Chápu význam těchto slov a mají velmi dobrou abstrakci. Jejich mluva je gramaticky správná a nejsou zde žádné nesrovnalosti nebo dysfunkce. Nápady obou dívek jsou velmi originální, díky kterým si často hrají s ostatními dětmi. Mají velmi dobrou paměť, díky které se jim podaří zapamatovat velké kvantum informací. Obě dvě dívky jsou schopny rychle se naučit básničky, říkanky a příběhy, které pak velmi rády přetlumočují ostatním. Jejich celkové vyjadřování je velmi dobré, ačkoliv u Adélky se mi zdálo lepší. Z hlediska věku je logičtější, že bude Adélka napřed. Obě dívky jsou velmi aktivní a vyžadují si pozornost.

Dívky jsou velmi **cílevědomé** a to se odráží i na jejich **sebekritice**.³ Shodly se v tom, že ani jedna neumí přijmout prohru a bere si ji dosti osobně. Obě dvě jsou hodně zvědavé a kladou svému okolí neustále otázky.

2 Nadané děti v předškolním věku mají často potřebu stále něco vyprávět, vymýšlet nové příběhy, pravidla her, své zažité zkušenosti a zážitky. Měli bychom respektovat jejich názory a především je velice nutně naslouchat, co nejvíce tomu, co se nám právě snaží říct. (Machů, 2010)

Jejich **afektivní projevy** byly taktéž dosti podobné projevům nadaných dětí. U jedné z dívek jsem sama měla možnost zažít denní snění, byla to Adélka a byla opravdu myšlenkami jakoby jinde, ale přesto se dokázala soustředit na to, co říkala paní učitelka. Přecitlivělost se projevovala především jen u Simonky, která dokázala soucítit s ostatními dětmi. Obě tyto dívky projevují značnou srovnatelnost s odbornou literaturou.

Jejich **psychomotorický vývoj** je na velmi dobré úrovni a ani jedna z dívek neprojevila žádné problémy s jemnou nebo hrubou motorikou. Mohou nastat projevy, kdy se nadané dítě bude projevovat buď dobře, nebo naopak špatně vyvinutou jemnou i hrubou motorikou. Může to být jeden z **problémů nadaných dětí**.⁴

U Adélky jsou obě tyto oblasti jemné i hrubé motoriky velmi dobře vyvinuty. U Simonky je to jen mírně rozdílné v hrubé motorice, kdy nemá ráda a nevyhledává tanečky a jiné pohybové kreace. Koníčky jsou spíše intelektového rázu, jako je angličtina, rozumové a vědomostní úkoly. Naopak Adélka jeví velký zájem o pohybové aktivity, kde je jejím oblíbeným koníčkem aerobik a v mateřské škole byla jedna z nejobratnějších dětí.

Jejich **koníčky** jsou také odlišující se od ostatních dětí. Podle odborné literatury mají nadané děti především zálibu v přírodě, zvířatech, dopravních prostředcích a historii. Obě dvě zkoumané dívky mají koníčky jako zvířata a přírodu. Jejich zájmy se nijak extra v této oblasti neodlišují. Adélka se jen zajímá více dinosaury, můžeme tedy říci, že má ráda historii a zájem projevuje i o zvířata, kde se mi sama zmínila, že chce dělat v budoucnu veterinářku. Simonka se také zajímá hodně o přírodu a vše co je v ní. Takže se zajímá také o zvířata, rostliny. Obě dvě dívky znázorňují jejich koníčky ve výtvarných činnostech, které jsou plné kreativity. Simonku podle získaných dat baví malování a kreslení více než Adélku.

Chování v kolektivu třídy mateřské školy

Zde bych se ráda zaměřila právě na chování v kolektivu třídy mateřské školy a porovnala tyto dvě dívky. Je zřejmé, že díky postoji paní učitelky i rodičů bude chování dívek mírně

3 Jelikož nadané děti mají lepší představu o možných činnostech, které budou vykonávat, vyskytuje se u nich nadměrné kritické sebehodnocení. Vidí, že cíl, který si stanovili, se jim příliš neblíží. (Machů, 2010)

4 Jedním z problémů může být pozdější motorický vývoj než vývoj rozumový. Dítě má pak potřebu něco nakreslit a vyjádřit tak své myšlenky. Jeho motorický vývoj mu to však neumožňuje a proto mohou nastat určité komplikace v emocionálním hledisku. (Laznibatová, 2007)

rozdílné. Také chci porovnat, jak obě dvě dívky vycházejí s ostatními dětmi v mateřské škole.

Obě dvě dívky nastoupily do mateřské školy a jejich adaptace byla poměrně rychlá a brzy se i projevilo jejich nadání. Adélka je dívka, která bohužel není až tak podporována ze strany rodiny v jejím rozvíjení nadání. Jelikož rodina Adélky nelpí na rozvíjení a **individuálním přístupem** v mateřské škole, tak se to jistě odráží právě na jejím chování v tomto prostředí. S paní učitelkou nijak rodina nespolupracuje. Nadání dívky bohužel ani bezprostředně ze strany paní učitelky rozvíjeno není. Naopak paní učitelka nadanou dívku často kritizuje a napomíná za její chování. Adélka se chová v mateřské škole neposlušně, často je dominantní mezi ostatními dětmi a ráda skáče paní učitelce do řeči.

Rozdíl v přístupu můžeme jasně vypočítat u Simonky. Zde byly na začátku také kázeňské problémy do doby, než se paní učitelka s rodiči shodli na diagnostikování nadání u jejich dcery. Diagnostika byla provedena především ze strany paní učitelky, která přišla s návrhem individuálního plánu. Rodiče byli rádi za pomoc a spolupráci paní učitelky, což já osobně také oceňuji. Od doby, kdy se paní učitelky Simoce více věnuje a má pro ni náročnější úkoly, tak se situace výrazně zklidnila.

Proto vidím u Adélky velkou nevýhodu právě v **přístupu paní učitelky**⁵ v mateřské škole. Pokud by změnila přístup k této dívce, stejně jako tomu bylo u Simonky, tak by se dle mého názoru její práce dána do individuálního plánu Adélky brzy vrátila v podobně jiného chování a přístupu dívky. Adélka, která nemá, až tak podnětné prostředí doma se snaží domáhat pozornosti alespoň v mateřské škole u paní učitelky. Potřebuje určitě **ocenit a pochválit**⁶ za to, co vše ví.

Tím pádem ze sebe sype spoustu informací, které ani nejsou ze strany paní učitelky chtěné. Potom nastává situace, kdy paní učitelka Adélku zastavuje a neposlouchá ji. To může mít

5 Je nutno pozměnit výuku tak, aby uspokojovala potřebu nadaných dětí. Nadané děti se nespokojují s jednoduchými úkoly, kde se jedná o mechanické činnosti. Potřebují úkoly, které v nich podněcují určitou výzvu, kterou musí a chtějí zdolat. Proto bychom měli na tyto skutečnosti myslet a vzdělávací plány pro tyto děti individualizovat. Probírat s těmito dětmi více informací, učiva a poskytnout jim těžší úkoly. Měly by být vhodně obohaceny možnými alternativními metodami výuky. (Hříbková, 2009)

6 Nadané děti musí mít prostor pro to, aby se mohli projevit a být tím pádem oceněni. Chtějí prezentovat své výtvořky, nápady a svoje myšlenky. Je velmi důležité věnovat jim pozornost a náležitě je ocenit. (Machů, 2010)

na nadání Adélky **negativní dopad**⁷, kdy se může zatvrdit a bude raději tichou a neprojevující se dívkou. Nyní to má dopady, jako je její chování, kde vyrušuje a často paní učitelku nerespektuje v zadávání úkolů. Pokud to bude možné ze strany rodiny, tak by bylo určitě vhodné umístit Adélku do speciální třídy pro nadané děti na základní škole. U Simonky bych rozhodně hodnotila rozvíjení nadání velmi kladně. Hodně se mi líbil přístup paní učitelky, Simonku se snažila vždy vyslechnout a měla pro ni náročnější úkoly. Pokud ji cokoliv nebaví, tak se jí snaží upravit hry nebo činnosti, tak aby v nich našla i ona seberealizaci. U tohoto případu lze právě poznat, jak velkou roli hraje změna přístupu k více individuálnímu. Považuji za velmi hodnotné a kladné, že rodiče uvažují o umístění Simonky do speciální třídy pro nadané na základní škole. Ačkoliv ani jedna z dívek nemá problémy s vrstevníky, bylo by to jistě lepší pro jejich budoucí vývoj.

Vztahy s vrstevníky bych považovala za dosti podobné u obou dívek. Jejich sociální vztahy jsou dobré, ani jedna z nich se neprojevuje samotářským přístupem neboli odstupem od společnosti. Obě dvě mají dostatek kamarádek a kamarádů, se kterými si rozumí. Se staršími si rozumí také velmi dobře díky jejich dřívější **intelektuální vyspělosti**⁸. V mateřské škole jsou ostatní děti k oběma dívkám hodně tolerantní. Obě dvě dívky se projevují značnou mírou schopnosti organizace, dominantností ve skupině a kritikou ostatních. Rády organizují ostatní při jejich činnostech, jsou vždy součástí dané činnosti, ale raději jsou ve vedoucí pozici, kdy říkají, co, kdo, jak dělat. Vyšší dominantnost a **problémovost do budoucna**⁹ vidím u starší dívky a to u Adélky. Ráda ostatním rozkazuje, co mají dělat. Právě pokud nebude umístěna do speciální třídy na ZŠ mezi ostatní nadané děti, tak může díky jejímu přístupu k ostatním přijít rychle o dobré sociální **vztahy s vrstevníky**¹⁰. Nyní ji stá-

7 Pokud bude nadané dítě navštěvovat školu, kde se učitelé budou raději nadanému dítěti vyhýbat a nebudou jej více zapojovat podle jeho individuálních potřeb, může se stát, že se dítě úplně otočí. Jak otočí? Jelikož dítě nemá podnětné prostřední k jeho rozvíjení nadání, může se jeho vývoj nadání zastavit. Dítě se bude nudit, a tak se může stát pro učitele rušivým elementem a problémovým dítětem, se kterým si nebude vědět rady. (Mönks, Ypenburg, 2002)

8 Pokud se zaměříme na kognitivní projevy, neboli rozumové schopnosti, můžeme zcela jistě pozorovat značnou vyspělost oproti ostatním dětem stejného věku. Nadané děti mají svůj vlastní specifický způsob učení, předčasně se vyvíjí v mnoha ohledech. (Hříbková, 2009)

9 Nadané děti se snaží často organizovat své okolí. Říkají druhým, co mají dělat a to se nemusí ostatním příliš líbit. Nadané děti často potřebují mít kolem sebe více vrstevníků, aby uplatnily své různé zájmy. Často se stává, že si děti vybírají starší děti, se kterými jsou na stejné rozumové úrovni. Jiné nadané děti mohou být naopak samotáři a budou hledat společnost z knih a hrdinů ze svých knih.

10 v sociální oblasti se může jednat o přijetí či odmítnutí ze strany sociální skupiny. Nadané děti bývají často dominantní, vyžadují si pozornost a odvážně prezentují svoje názory. Pak jsou nadané děti, které se chovají opačně a sociální skupině se straní. Kvůli jejich názorům a komunikaci si často hledají starší kolektiv dětí. (Machů, 2010)

le děti respektují a mají ji jako dobrou kamarádku s hodnotnými a originálními náměty. Na základní škole se může tento vztah rychle změnit a mohou nastat komplikace, kdy si to ostatní nenechají líbit jako doposud.

U Simonky je dosti podobné, ale z jejího přístupu jsem necítila takovou autoritu jako u Adélky. Simonka se liší v tom, že je více citlivější, projevuje soucit s ostatními, ráda řeší problémy ve třídě a má velmi velký cit pro spravedlnost. U Adélky je řešení problémů a cit pro spravedlnost také, ale rozhodně ne v takové míře jako u mladší dívky. Simonka je také ochotná ostatním pomáhat a ráda ostatní učí novým věcem, spíše někdy i poučuje, což se projevuje i u Adélky.

Rozhodně budu ráda, pokud budou obě dvě dívky do budoucna kladně rozvíjeny a jejich nadání podporováno. Toho můžeme docílit, pokud budou tyto dívky umístěny do speciálních tříd pro nadané na základní škole, nebo k nim bude alespoň přistupováno individuálněji než k ostatním spolužákům.

Simonku bych podle odborné literatury zařadila do kategorie, která je definována jako „*Úspěšný nadaný žák*“¹¹. Nemá problém podřídit se svému okolí a jejích schopnosti se projevují jako nadprůměrné. Vychází velmi dobře se svými vrstevníky, nemá žádné závažnější problémy. Nad zařazením Adélky jsem váhala a stále váhám do které skupiny ji zařadit. Je evidentní, že chyba je právě na straně paní učitelky a změna přístupu by byla určitě velkou změnou pro obě strany. Adélku bych zařadila někde mezi také „*úspěšného nadaného žáka*“ a mezi „*náročného nadaného*“¹². Projevy náročného nadaného jsou právě v rušení ve výuce, klasická výuka je pro něj nuda a tím pádem často vykřikuje a vyžaduje si pozornost učitele. Nerada také respektuje autoritu, což této skupině odpovídá. Rozhodně bych ale netvrdila, že je Adélka stále taková. Jen je to její občasné chování, kterým dokazuje nevhodnost tohoto prostředí mateřské školy, nebo respektive tohoto přístupu. Doufám tedy, že se budou obě dívky do budoucna co nejvíce dále pozitivně rozvíjet.

11 Úspěšné nadané dítě – nadané dítě, které je bezproblémové, dobře se učí a dokáže se bavit s dospělými, nemá problém s podřizováním se. Chová se dospěleji a má výborné studijní úspěchy, je nadprůměrné. (Machů, 2010)

12 Náročný nadaný – jeho chování je špatně ovladatelné, neustále má tendence experimentovat a opravovat dospělé, nezvládá pravidla. Projevuje se taktéž tvrdohlavostí a vysokým sebevědomím. Probírané učivo a činnosti jej nudí. (Machů, 2010)

Velmi důležité je poskytnutí prostředí, které pro ně bude podnětné, jak v rodině, tak ve škole. **Rodiče i škola** by měli spolupracovat a společně se podílet na rozvoji nadání. Měli bychom dívky **motivovat**, tak aby se chtěly do budoucna nadále vyvíjet. Učivo a poznatky, které jsou jim poskytovány, tak by měly být dostatečně **přizpůsobené jejich úrovni**. Rozhodně bychom jim měli naslouchat a věnovat jim svůj čas a **pozornost**, aby se necítili méněcenné a měly dostatek sebevědomí. Do činností je nenutit a podporovat je v tom, co je baví. Důležitou roli hraje tedy dostatečné **vzdělání** a pojem o tom, co je to nadání a jak k němu přistupovat. Když už víme teoreticky, jak k nadaným dětem přistupovat, tak bychom to měli i prakticky využívat. Rozvoj nadaného dítěte v předškolním věku je neméně důležitým obdobím, které bychom neměli podceňovat.

7.1 Návrh navazujícího výzkumu

Když jsem přemýšlela, jak bych uskutečnila další výzkum, tak jsem přemýšlela nad dvěma možnostmi. Přemýšlela jsem, jak bych další výzkum vůbec uskutečnila, zda s novými dětmi nebo se stejnými dívkami. Rozhodla jsem se pro nové děti, a pokud bych se měla zaměřovat na stále předškolní věk nadaných dětí, tak by se můj výzkum pravděpodobně úzce vztahoval ke zlepšení přístupu k nadaným dětem předškolního věku.

Ráda bych se zabývala problematikou, zda jsou nadané děti v mateřské škole dostatečně rozvíjeny a zda je k nim kladen individuální přístup. Pokud ne, což si troufám říci, že jsem zjistila v případě Adélky, tak zjistit, kde je příčina nedostatečného rozvíjení nadaných dětí. Co můžeme udělat proto, aby to bylo jinak a jak zlepšit přístup k těmto nadaným dětem. Cílem mého výzkumu by bylo zjistit, zda mají paní učitelky v mateřských školách nějaké informace o nadaných dětech a jejich způsobu edukaci. K tomuto šetření bych využila dotazníkovou metodu, kde bych zvolila několik otázek opřené o odbornou literaturu. K dotazníku bych využila ještě otevřené otázky pro ověření pravosti odpovědí. Z dotazníku a odpovědí v něm bych vycházela při vytváření otázek pro rozhovor. Výzkum bych si ráda zvolila opět kvalitativní, jelikož se obávám toho, že nebude moc paní učitelek, které budou mít ve své třídě nadané jedince a budou ochotny spolupracovat. Objekt mého výzkumu by byly tedy paní učitelky v mateřských školách. Paní učitelky bych samozřejmě předem seznámila s mým výzkumem, kde bych je upozornila, že jde především o pomoc, zlepšení a objevení přístupu k nadaným dětem, nikoliv jejich vyslýchání o jejich znalostech. Po vyplnění dotazníku bych ráda využila i metodu pozorování nadaného dítěte, kde bych pozorovala, jak se dítě chová v návaznosti na přístup paní učitelky. Využila bych opět případovou

studii. Předpokládaný počet respondentů by byl 3. Více bych nevyužila, abych měla dostatek času se každé paní učitelce věnovat do hloubky.

V neposlední řadě bych opět pracovala s nadanými jedinci a efektivně s nimi využívala čas tím, že bych zjišťovala, jak jim co nejvíce vyhovět. Zjištění bych prováděla prostřednictvím paní učitelky. Pozorovala bych, jaký je potřeba přístup a jaké úkoly jsou pro ně v mateřské škole vhodné, tak aby byly jejich potřeby uspokojeny. Prakticky bych s nimi i některé úkoly zkoušela a aktivně bychom společně pracovali. Úkoly, které bychom společně zkoušeli, bych vyhodnotila, odvodila bych, které úkoly je baví a které upřednostňují. Jako vyhodnocení a závěrečné doporučení bych vypracovala rámec aktivit nebo metodický manuál při práci s nadanými dětmi. Ráda bych tímto výzkumem pomohla nadaným dětem a usnadnila práci paním učitelkám a dala jim možnou ukázkou, jak mohou nadané děti zapojovat a pracovat s nimi do budoucna. Především chci pomoci při rozvoji nadaných dětí a jejich snazším průchodem života.

ZÁVĚR

Moje bakalářská práce se zabývá problematikou nadaných dětí. Je to práce, kterou jsem rozdělila do několika kapitol. Těchto kapitol je celkově sedm, z toho čtyři jsou teoretické a tři jsou v oblasti empirického výzkumu. Jsem velmi ráda, že jsem si zvolila toto téma bakalářské práce, protože mi to umožnilo nahlédnout do života nadaných a motivuje mě to k budoucí práci s těmito mimořádně nadanými dětmi. V jejich výchově a vzdělávání jsou velmi velké rezervy, které by měly být postupně zaplňovány. Díky mému výzkumu jsem měla možnost poznat, jaké jsou charakteristické projevy nadání a jak jsou tyto děti rozdílné. V mém výzkumu jsem měla dvě dívky v předškolním věku. Dívky jsem pozorovala a následně jsem prováděla rozhovory s rodiči a paní učitelkou z mateřské školy. Mým cílem výzkumu bylo zjistit, jaké jsou projevy nadaných dětí v kolektivu třídy mateřské školy. Myslím si, že se mi povedlo úspěšně splnit výzkumné cíle a zodpovědět výzkumné otázky. Zjistila jsem, jak se tyto dívky chovají v mateřské škole, jaké jsou jejich charakteristické projevy a jak vychází se svými vrstevníky. Vše jsem popsala v případových studiích, které jsem úhledněji rozdělila do kategorií. Následně jsem vždy na konci každé případové studie shrnula, jak se mi jeví daná zkoumaná dívka. Jako výsledek výzkumu bylo srovnání těchto dvou dívek. Našla jsem jejich rozdílnost, ale také společné rysy, které většinou převažovaly. Srovnání jsem zároveň také provedla s odbornou literaturou, kde jsem vyzorovala taktéž poměrně velkou shodu. Ve vrstevnických vztazích jsem zjistila, že jejich pozice v kolektivu je neutrální až pozitivní. Projevy nadaných dívek úzce souvisí s popsanými charakteristikami v odborných knihách.

Navržení nového následujícího výzkumu byl pro mě velmi zajímavou příležitostí, jak se zamyslet dále nad problematikou nadaných dětí. Nadané dívky, které jsem zkoumala nyní, bych asi už možnost zkoumat neměla. Proto jsem si zvolila jinou cestu. Myslím si, že je v dnešní době klíčové, aby byli správně vzděláváni učitelé jak na základní tak v mateřské škole o problematice nadaných dětí. S problematikou dětí s handicapem se setkáváme o mnoho častěji, a proto už často učitelé ví, jak individuálně přistupovat. Proto bych dalším výzkumem ráda přispěla a obohatila o nové poznatky právě učitele svým vzniklým plánem pro nadané děti. Nakonec bych ráda zmínila, že se mi s oběma dívkami pracovalo velmi dobře. I když jsem s nimi nebyla příliš dlouho, tak mne to rozhodně obohatilo o nové poznatky a zkušenosti. Nabilo mě to energií a ukázalo mi to směr, který by mě bavil a nadále naplňoval. Je to skutečně velmi zajímavá a přínosná práce, která dokáže člověka potěšit. Rozhodně jsem si vědoma, že by můj výzkum mohl být rozsáhlejší, ale to by vyžadovalo

více časových možností. V případových studiích je vždy důležité nahlédnout detailněji do života dívek, aby byl výzkum, co nejvíce kvalitní. I když je tato oblast zkoumána poměrně krátce, tak je již poměrně dost literatury, o tom jaké jsou projevy nadaných dětí. Především se zaměřuje na nadané děti školního věku, tak jsem ráda, že jsem se mohla zaměřit na děti předškolního věku a víc tuto oblast poznat.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. FOŘTÍK, V., FOŘTÍKOVÁ, J., 2007. *Nadané dítě a rozvoj jeho schopností*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-297-3.
2. FOŘTÍKOVÁ J., RENZULLI J., REISOVÁ S. M., MONTGOMERYOVÁ D., JURÁŠKOVÁ J., 2008. *Úspěšná výuka mimořádně nadaných dětí*. Centrum nadání. ISBN 978-80-7387-173-4.
3. HARTL, P., HARTLOVÁ, H., 2000. *Psychologický slovník*. 1.vydání. Praha: Portál s.r.o. ISBN 80-7178-303-X.
4. HENDL, J., 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-040-2.
5. HŘÍBKOVÁ, L., 2009. *Nadání a nadaní*. Pedagogicko-psychologické přístupy, modely, výzkumy a jejich vztah ke školské praxi. Praha: Grada. ISBN 978-80-47-998-6.
6. KOŽUCHOVÁ, M., 1995. *Rozvoj technickej tvorivosti*. Bratislava: UK. ISBN 80-223-0967-2.
7. LANDAU, E., 2007. *Odvaha k nadání*. 1.vydání. Praha: Akropolis. ISBN 978-80-86903-48-4.
8. LAZNIBATOVÁ, J., 2007. *Nadané dieta – jeho vývin, vzdelávanie a podporovanie*. 3. vyd. Bratislava: IRIS. ISBN 80-89018-53-X.
9. MACHŮ, E., 2010. *Nadaný žák*. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-197-3.
10. MÓNKS, F. J., YPENBURG, I. H., 2002. *Naše dítě je velmi nadané: rukověť pro rodiče a učitele*. 1.vydání. Praha: Grada Publishing a.s. ISBN 80-247-0445-5.
11. PORTEŠOVÁ, Š., 2012. *Jak definovat talent a nadání?* [online]. [cit. 15. 4. 2014]. Dostupné z: <http://www.nadanizaci.cz/vedet-vic-tematicke-clanky-jak-definovat-nadani>
12. PORTEŠOVÁ, Š., 2012. *Multidimenzionální modely talentu a nadání* [online]. [cit. 15. 4. 2014]. Dostupné z: <http://www.nadanizaci.cz/vedet-vic-tematicke-clanky-modely-nadani>

13. PORTEŠOVÁ, Š., 2012. *Typické charakteristiky nadaných dětí*. [online]. [cit. 15. 4. 2014]. Dostupné z: <http://www.nadanizaci.cz/vedet-vic-tematicke-clanky-typicke-charakteristiky>
14. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. 1. vydání. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2006. 48 s. [cit. 2014-04-21]. ISBN 80-87000-00-5. Dostupné z: http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVP_PV-2004.pdf
15. OROSOVÁ, Olga, a kol., 2005. *Psychológia a pedagogická psychológia I.: Vybrané kapitoly zo všeobecnej, vývinovej, sociálnej a pedagogickej psychologie pre učiteľov*. Univerzita Pavla Josefa Šafárika v Košiciách. ISBN 80-7097-593-8.
16. ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, ISBN 978-80-7367-313-0.
17. VÁGNEROVÁ, M., 2004. *Základy psychologie*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, Karolinum. ISBN 80-246-0841-3.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

např. například

tzv. takzvaný

obr. obrázek

IQ intelligenční kvocient

str. strana

kol. kolektiv

č. číslo

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. č. 1. Renzulliho „tříkruhový model“.....	16
Obr. č. 2 - Mönksův „vícefaktorový model nadání“.....	17
Obr. č. 3 - Gagného „diferencovaný model nadání a talentu“.....	17
Obr. č. 4 - Model 4+4+1 E. Czeisela.....	18

